Trýlistek Jarní

1662

VYDAL

JOSEF VAŠICA

Ordinarius Pragensis. Nihil obstat.

Prael. Dr. Josephus Vajs, censor.

Imprimatur. Pragae, die 9. Decembris 1943.

Prael. Dr. Theophilus Opatrný, vicarius capitularis.

N. 16048.

Váženému panu

MUDr. Jiřímu Pokornému

s přáním radostných

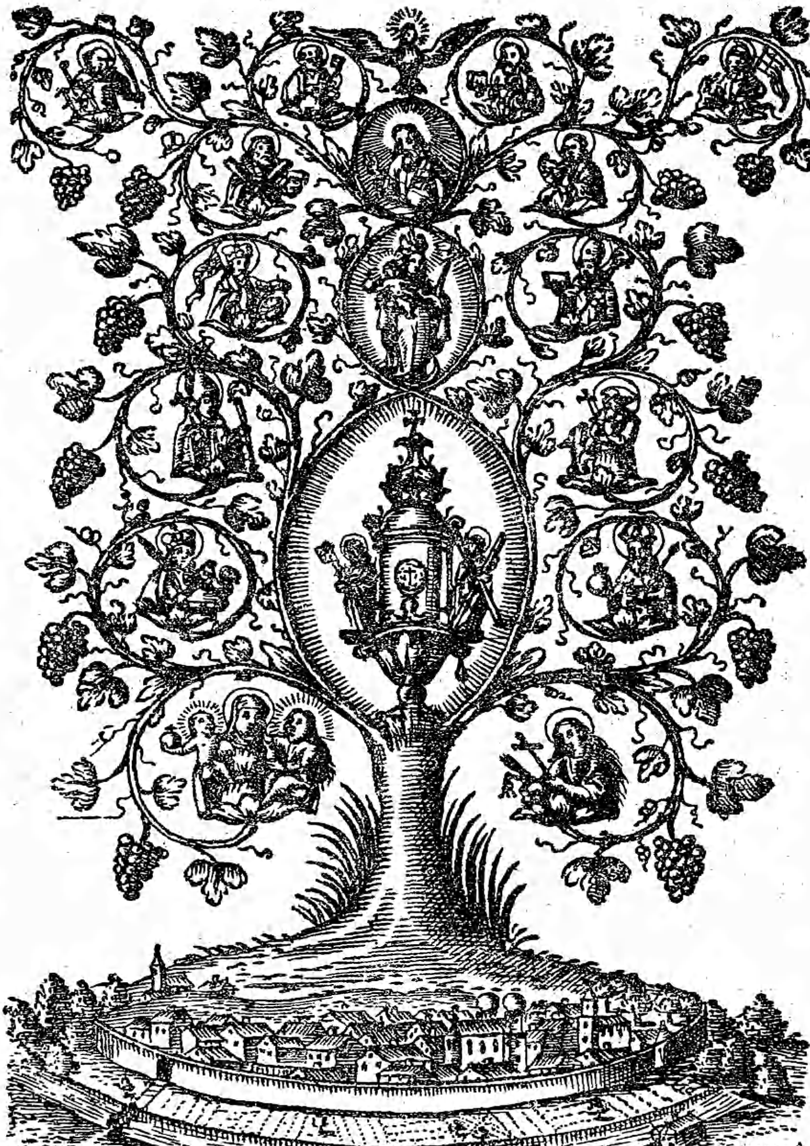
svátků velikonočních

pro celou rodinu posílá

tuto knížku oddaný

Josef Vašica

5. 4. 1944

TRYLISTEK JARNI
1662

Trýlistek Jarní

ke cti a chwále

Swaté a Nerozdílné

Blahoslawené

Trojice

JEDNOHO KOŘÍNKU,

JESTENSTVÍ NEB BOŽSTVÍ,

TRÝ LISTKŮV, TROJ OSOB,

TO JEST:

Trojnásobné pobožnosti

VYZNÁNÍ, VZÝVÁNÍ,

MODLENÍ,

na den

Swaté Trojice

rozkwetlý a wydaný

S POVOLENÍM VRCHNOSTI VYTIŠTĚNÝ

V STARÉ KOLLEJI BLÍŽ MOSTU,

LÉTA 1662

Velikému,
věčnému, nesmrtedlnému,
neobsáhlému,
všeho tohoto okršlku,
země i podzemí, nebes i nadnebí,
počátku a konci,
Bohu
trojímu a jednomu,
v troj Osobách,
v božství jednomu,

velikomocnému, hluboce milosrdnému, sladce moudrému, přísně spravedlivému, propasti spravedlnosti, bezedné prozřetedlnosti, Otci milosrdenství: nejsvětějšímu, nejbytnějšímu, nedílnému v Božství, dílnému v Osobách, jenž nebesa slávou, moře velikomocností, zem moudrostí, všechno dobrotou naplňuje: jehožto oči nad slunce jasnější, ohlídajíce se na všechny cesty lidské: troj mocné-

mu, troj moudrému, troj dobrému, troj dobrotivému, troj milosrdnému: jenž bydlí v nesmrtedlnosti a obývá v světle nepřístupném[1], jímž[a] jsme živí, hýbáme se, jsme a trváme[2]. Jenž otvírá ruku svou a naplňuje všeliký životčich požehnáním[3]: nejvyššímu sudí živých i mrtvých: starému bez dnův a let,
krásnému
bez vrásky, vždy bez proměny:
věčnému bez časů,
milosti všech milostí,

Pánu Bohu.

Ó Bože! Tvůjť jsem já! Neboť tvé jest všechno, z něhož všechno jest, skrze něho a v něm: A coť jest mně[b] na nebi, a mímo tebe, coť jsem žádal na zemi[4]? Bože, podíle srdce mého, a mé všechno nejlepší, výborné, svrchované a věčné dobré.

Ve jméno † Otce i † Syna i † Ducha svatého. Amen.

A medle odkůdž se může lépeji, hodněji, slušněji a šťastněji jakékoliv dílo, práce, kdekolivěč a kdykolivěč začíti, jako od toho nejsvětějšího, nejnepochopitedlnějšího, nejpotřebnějšího, ke všemu nejšťastnějšího, nejzpůsobnějšího a nejschopnějšího jména svaté nerozdílné Trojice: ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, jednoho Boha v troj Osobách, v jediné podstatě a bytnosti? A protož já před tím hlubokovysokým a vysokohlubokým mořem, já nejmenší krůpějička, před celým dvorem nebeského rytířstva, před cherubíny a serafíny: *Svatý, svatý, Pán Bůh zástupův* prozpěvujícími, jako nejmenší strůnka nětco zníti chci, já človíček, jako při nebeském sladkomilým zpěvu, já ten nejmenší cvrček a na světě nejponíženější červí-

ček padám, a pode všechno se stvoření poddávaje, klekám na kolena srdce mého, s nejhlubší poníženostÍ, v největší pokoře před tváří velebnosti tvé, a vzývám tě.

Ex Blasio Palma.[5]

Ó svatosvatá nerozdílná Trojice, Otče, Synu a Duše svatý, já opovržené a politování hodné stvoření tvé, s pevným a nepromĕnitedlným oumyslem, dnes se tvé nejsvětější a nejspravedlivější vůli odevzdávám, samého sebe se zhošťuji a odříkám, plným srdcem pravím a se ohlašuji, že chci tvým celým býti a zůstati: nemám dokonce nic, aniž žádám, krom tebe samého, co jiného nejmenšího míti: tebe samého chci hledati, tebe samého upřímně a beze všeho zisku milovati; k tomu pevně jsem sobě usmyslil, věrně napotom tvé Božské Velebnosti sloužiti, tě milovati, netoliko pro uvarování věčného trápení, ani pro výstrahu pekelného vězení, aneb proto,

abys[c] mně potěšení zde, tam pak blahoslavenství, neb co jiného žádostivého za živa dáti ráčil; ale proto nejvíce, abych tebe samého hledal, tebe samého miloval: dosti jsi mně ty jedinké pravé všeho jednomu každému doplnění. Pročež tobě se samému odevzdávám a obětuji, na věky a neproměnitedlně na tom jsem, tebe z celé mysli, ze vší síly a ze vší duše své milovati, tobě s napřed řečeným oumyslem sloužiti, bych pak měl přes nesčislné věky život můj prodloužiti: tak se ohlašuji, tak míním, to jest má jediná vůle.

Chceš-li mně dáti sladkosti a potěšení, budiž požehnaný; neboť učiníš jako dobrotivý a laskavý Bůh, jakož jsi a jakým vždy jsi byl a budeš: a já tobě naproti tomu nesčislné díky činím, jakož bych i učinil, byť bys mně je uděliti se zpěčoval[c]. Pakli na mně chceš pokušení a nemoc přepustiti, zase ti díky, a ty nesčislné, vzdávám. Na potvrzení toho mého předsevzetí za svědka si beru a volím nejsvětější Rodičku Boží Pannu Marii,

se všemi kůry nebeskými a svatými spolu nebešťany, žádaje všech jich, aby se za mě u tvé Božské Velebnosti přimluvili, aby to mé předsevzetí, tebe samého upřímně milovati, víceji se rozmáhalo a doplnilo. Pročež, ó můj nejsladší Pane, k tobě se zase obracím a prosím, abys ráčil tento můj oumysl přijítie a síly uděliti k jeho vyplnění, nebo bez tebe nemohu s nic býti.

A poněvadž sám se za takového býti uznávám, proto se k tobě utíkám, tobě se poroučím a docela odevzdávám, v střevách milosrdenství tvého se kryji a schovávám. Příjmi mě tedy, ó Bože, obejmi mě naděje má, změň mě a ve všem mě proměň v tebe, ó nejsladší Otče: z téhož oumyslu míní se mysl cvíčiti v pobožnostech níže položených, pokůdž bych pak jich někdy ústy a skutkem nemohl dostatečně prokázati, nicméně na tom jsem v srdci svém to učiniti zavřel, každého okamžení a vždycky, zvláště v hodinu smrti, co mohu nejvroucněji, nebo jak jiné kterékoliv stvoření může nejví-

ceji, ano jak tobě jen dobře povědomé, vykonati; ty všeckny nyní tobě obětuji, tak jako bych je sám činil, přes to i srdečně tě prosím, skrze neskončenou dobrotu rač je ode mne přijíti[d]. Amen.

Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku i nyní i vždycky až na věky věkův. Amen.

Vyznání víry

všeobecné katolické křesťanské, složené od slavného vyznavače Svatého Athanasia zástupce církevního proti kacířstvu.

Quicunque vult salvus esse.

Kdožkoliv chce spasen býti, přede všemi věcmi jest mu zapotřebí, aby se držel katolické všeobecné víry.

Kteroužto nebude-li jeden každý cele a neporušitedlně zachovávati, beze vší pochybnosti věčně zahyne.

Tatoť jest pak katolická všeobecní víra.

Abychom jednoho Boha v Trojici, a Trojici v jednotě ctili.

Ani Osob vespolek smíšujíc, ani podstatu oddělujíce.

Neboť jiná jest Osoba Otce, jiná Osoba Syna, jiná Ducha svatého.

Než Otce i Syna i Ducha svatého jediné jest Božství, jednostejná sláva, spolu věčná velebnost.

Jakýž jest Otec, takový Syn, takový jest i Duch svatý.

Nestvořený Otec, i nestvořený Syn, nestvořený Duch svatý.

Nesmírný Otec, nesmírný Syn, nesmírný Duch svatý.

Avšak nejsou tři věční, ale jeden jest věčný.

Jako ne tři nestvoření, ani tři nesmírní, ale jeden nestvořený a jeden nesmírný.

Tak podobně všemohoucí jest Otec, všemohoucí Syn, všemohoucí Duch svatý.

Avšak nejsou tři všemohoucí, než jeden jen jest všemohoucí.

Tak jest Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý.

Avšak nejsou tři Bohové, než jen jeden Bůh jest.

Tak jest Otec Pánem, Syn Pánem Duch svatý Pánem.

Avšak nejsou tři Páni, než jen jeden Pán jest.

Nebo jakož obzvláštně jednu každou Osobu Boha aneb Pána vyznávati křesťanskou pravdou přinuceni býváme,

tak tři Bohy neb Pány nazývati, veřejným katolickým náboženstvím se nám zapovídá.

Otec od žádného není učiněn, ani stvořen ani zplozen.

Syn od Otce samého jest neučiněn ani nestvořen, ale zplozen.

Duch svatý jest od Otce a od Syna neučiněn, ani stvořen, ani zplozen, ale pocházející.

Protož jeden jest Otec, ne tři Otcové, jeden Syn, ne tři Synové, jeden Duch svatý, ne tři Duchové svatí.

A v té Trojici nic není prvního ani posledního, nic většího aneb menšího, ale všecky tři Osoby jsou mezi sebou pospolu věčné a rovné.

Takže ve všech věcech (jakož již nahoře povědíno jest), Trojice v jednotě, jednota v Trojici má ctěná býti.

Protož kdo chce spasen býti, ten má tak o Trojici svaté smejšleti.

Než potřebí jest k věčnému spasení, aby také o vtělení Pána našeho Ježíše Krista věrně věřil.

I jestiť tato pravá víra, aby o tom věřili a vyznávali, že Pán náš Ježíš Kristus, Syn Boží, jest Bohem a člověkem: Bohem jest z podstaty Otce svého před věky zplozen, z duše rozumné a z lidského těla podstatu maje.

Rovný jest Otci vedle[e] Božství, menší Otce vedle člověčenství.

Kterýžto ačkoliv jest Bohem a člověkem, však nejsou dva, ale jeden jest Kristus.

Jeden pak ne obrácením Božství v člověčenství, ale že jest Božství na se přijalo člověčenství.

Jeden jest zajisté ne smíšením podstaty, ale jednotou Osoby.

Nebo jakož rozumná duše a tělo jeden

jest člověk, tak Bůh a člověk jeden jest Kristus.

Kterýž trpěl pro spasení naše, sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých.

Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího, odtud příjde soudit živých i mrtvých.

K jehožto příchodu všickni lidé mají vstáti s těly svými a počet vydati z svých vlastních skutkův.

A kteří dobré věci činili, půjdou do života věčného: kteří pak zlé věci činili, do ohně věčného.

Tatoť jest víra katolická všeobecní, kteroužto nebude-li kdo věrně a pevně držeti, nebude moci spasen býti.

Vzývání Svatosvaté Trojice a za všeliká dobrodiní děkování.

CHvála buď Otci, kterýž nás stvořil; chvála buď Synu, kterýž nás vykoupil; chvála buď Duchu svatému, kterýž nás posvětil; chvála buď nerozdílné Trojici svaté, jejížto skutkové jsou nedílní, a panování její zůstává bez skončení: budiž tobě chvála i počestnost, velebnost i sláva, čest, díkův činění, moc i síla Pánu našemu na věky. Amen.

Svatého Augustýna k Svaté Trojici.

Ó Bože náš věčný Otče, ó jednorozený Synu Ježíši Kriste Spasiteli náš: Tebe svatá a nerozdílná Troji-

ce, ctíme, chválíme a velebíme, celým srdcem i ústy: budiž tobě chvála i čest na věky. Amen.

Vyznání víry a vzývání Svaté Trojice.

Děkuji tobě, Pane svatý, že jsi mě osvítiti a k tvému svatému poznání přivesti ráčil. Kterak pak já znám tebe? I znám tebe, než ne bez tebe; že jsi ty můj živý a opravdový Stvořitel, nebe i země a všech viditedlných i neviditedlných věcí, pravý všemohoucí Bůh, nesmrtedlný a neviditedlný, neproměnitedlný a věčný, ku kterémuž žádný přijíti nemůže. Neobsáhlý a nezpytatedlný, nesmírný a neskonalý. Kterýž jest původ všeho viditedlného i neviditedlného stvoření, skrze něhož všecky věci učiněné jsou, všichni živlové zůstávají, trvají a se zachovávají. Znám tebe, že jsi ty pravý a jediný Bůh věčný, Otec, Syn a Duch svatý. Tři Osoby, ale jedinká podstata, kteráž jest všechna duchov-

ní a nerozdílná: totiž Otec, a ten není od žádného; a Syn, od samého sám Otce; Duch svatý od obouch, od Otce i Syna bez počátku vždycky, bez konce. Jedinký Bůh v troj Osobách, avšak jeden jediný, pravý, všemohoucí, jediný původ a stvořitel všech věcí duchovních i časných, kteréž jsi svou všemohoucností na počátku z ničehož stvořiti ráčil, obojí, jak tělesné tak i duchovní stvoření; totiž svět i anjely, jako i člověka, který obojího jest přirození, duchovního podle duše, i tělesného podle těla. Uznávám i vyznávám Boha Otce, kterýž od žádného ani učiněn ani narozen není. Uznávám i vyznávám Boha Syna, jenž od Otce zplozen jest. Uznávám i vyznávám Boha Ducha svatého Utěšitele, jenž od Otce i Syna pochází; svatou nerozdílnou Trojici v třech rovných Osobách, kteréž věčné jedné podstaty a rovnosti jsou; tři Osoby v jednom věčném Božství: věčný Bůh v třech Osobách; tomu věřím pevně a srdečně. Znám také pravdivého Boha Pána na-

šeho Ježíše Krista, jenž jsi jednorozený Syn Boží, Stvořitel, Spasitel, Vykupitel můj, i všeho lidského pokolení. Věřím a vyznávám, že jsi ty od Otce věčně zplozený, Bůh z Boha, Světlo z Světla; pravý Bůh z pravého Boha; neučiněný, ale narozený, jedné podstaty a věčnosti s Otcem a s Duchem svatým, a žes na počátku všechny věci stvořiti ráčil. Věříme silně a vyznáváme opravdově, že jsi ty, Pane Ježíši Kriste, jednorozený Synu Boží, pro spasení a vykoupení lidské ode vší Trojice svaté na tento svět poslán, člověkem učiněn a v Panně Marii, skrze moc a zastínění Ducha svatého, jsi počatý pravý člověk, duši maje rozumnou a pravé lidské tělo. Vedle tvého Božství ty nejsi, jakožto jednorozený Syn Boží, nižádnému utrpení poddán, nýbrž jsi nesmrtedlný: ale podle člověčenství tvého ráčil jsi se, věčný Synu Boží, útrpnosti, mukám, trápení i ohavné smrti poddati, pro náramnou lásku tvou, kterou jsi nás velice zamiloval. Tys sebe, ó jedinký Synu Boží,

pro spasení lidského pokolení na kříži přibiti dal; trpěls a umřels, abysᶜ nás vytrhl a zprostil od věčné smrti. Ty jsi jakožto Pán světla sstoupil do pekel, kdež otcové naši v temnostech zajatí seděli: třetího dne přeslavně jsi zvítězil, vstav z mrtvých: tvé svaté tělo, které za nás umřelo a v hrobě leželo, zase jsi vzkřísil a obživil v třetí den, abysᶜ je na pravici Otce svého posadil. Nebo ty jsi s sebou vzal loupež, kterouž starý nepřítel lidského pokolení v pekle jatou držel: a jako věčný pravý Syn Boží, s naším tělem, to jest s tělem i s duší, kteréž jsi z čisté Panny na sebe vzíti ráčil, nade všechna jsi nebesa vstoupil, a nade všechny anjely povýšen; kdežto sedíš na pravici tvého věčného Boha Otce. Tamť jest ta studnice života a to světlo, k němuž žádný přijíti nemůže: tamť jest ten pokoj Boží, větší nežli všeliký smysl a rozům: tamť my obracíme srdce naše, a vzýváme tebe, Boha našeho, Pána Ježíše Krista, pravého Boha a člověka: pevně srdcem věříme a ústy vyznáváme,

že Pán Bůh jest Otec tvůj, a důstojná Panna Maria Matka tvá; víme a očekáváme, že odtud při skonání tohoto světa zase přijdeš souditi živé i mrtvé, a všem lidem jak dobrým, tak i zlým odplatíš vedlé[e] jich skutkův a zasloužení, kteréž jsou činili v tomto životě, věčnou odplatou, anebo trestáním věčným. Jakž toho jeden každý zaslouží, odpočinutí věčné a radost, nebo věčnou bídu a žalost. Nebo v onen poslední den skrze hrozný jakýsi pronikající hlas z mrtvých zase vstanou všickni lidé s svým tělem i s duší, s tím tělem a s tou duší, s kterou zde na zemi chodili; tak aby obě jak tělo tak i duše, vzíti mohly, což jsou zasloužily, buďto věčnou radost a slávu, neb věčné trápení a zatracení.

Ty, Pane, jsi život náš i naše vzkříšení! Na tebeť my očekáváme, našeho Spasitele a Vykupitele Krista Ježíše, kterýž porušená naše těla proměníš a podobná učiníš oslavenému tělu tvému.

Vzývám a vyznávám tě, jedinký Duše svatý, pravý Bože, jenž od Otce i Sy-

na pocházíš, jediné podstaty, a též věčný s Otcem i s Synem; náš Utěšiteli a Zástupce, jenž jsi se nad Pánem Ježíšem, pravým Bohem, v způsobu holubice vznášel, a na svaté apoštoly v způsobu ohnivých jazykův jsi padl: všechny svaté vyučovati, ústa prorocká skrze svou milost a dary otvírati jsi ráčil, takže jsou předivné tajemství království Božího ohlašovali. Ty jsi Bůh s Otcem i s Synem jednostejně vzýván a chválen ode všech svatých Božích, mezi nimiž já jeden jsem, ač veliký nad míru hříšník, chválím jméno tvé svaté z celého srdce, neb jsi ty osvítil mne. Ty jsi to pravé světlo, světlo pravdy, oheň božský a místr duší našich, jenžto nás vyučuješ skrze tvé pomazání všeliké pravdě: ty jsi Duch pravdy, bez kteréhož se žádný líbiti nemůže: neb jsi ty sám Bůh z Boha, Světlo z Světla, a vycházíš od Otce světel nevýmluvným způsobem, i od Syna jeho Pána našeho Ježíše Krista. Neb jsi ty jim rovný a s nimi jediné podstaty: rovnýs jim věčně v jediné pod-

statě Trojice svaté, v té jediné podstatě s nimi spolu jsi chválen a s nimi kraluješ.

Uznávám a vyznávám tebe, jediný živý, pravý, nesmrtedlný, nestíhlý, všemocný Bože, Otče, Synu i Duše svatý, že jsi ty trojí v Osobách, jediný v podstatě: tebe chválíme, tebe ctíme z celého srdce, jenž jsi sám Bůh můj věčný, svatý, nesmrtedlný, neproměnitedlný, nestíhlý, neobsáhlý, a ku kterémuž přistoupiti nižádný živý nemůže. Ty jsi jedinké věčné světlo, jedinké věčné slunce, jedinký chléb života, jedinký věčný život, jedinké věčné nestíhlé dobré, jedinký původ a Pán, jemuž všechno sloužiti a poddáno býti musí; jedinký Stvořitel nebe i země, skrze tebe živé jsou všechny věci: ty řídíš a spravuješ všechno, což na nebi, na zemi i pod zemí jest; kromě tebe není žádného Boha ani na nebi ani na zemi. Tak já znám tebe, Bože můj svrchovaný, jenž jsi ty prv od věčnosti poznal mne, a to jest mé vyznání o tobě.

Znám pak tebe skrze víru, kterouž jsi mně dáti ráčil, neb jsi ty světlo mé: ty jsi přejasné světlo očí mých; ty jsi naděje všech lidí na zemi; ty jsi radost, která mne obveseluje v mladosti mé; ty jsi to věčné dobré, kteréž mne chrání v starosti mé. V tobě, Pane, radují se všickni oudové a kosti mé, a volají: Pane, kdo jest podobný tobě? Pane, mezi bohy kdo jest roveň tobě? Nebo lidské ruce tě neučinily: modly pohanské jsou jen stříbro a zlato, a dílo rukou lidských. Ale Pán nebesa učinil; Pán jest sám Bůh náš; modly se rozptylí, pominou, zahynou: tvá pak chvála, Pane Bože náš, jenž jsi nebe i zemi učinil, trvá převždycky a tvá sláva konce nemá; tvá moc jest nejvyšší; tvá čest jinému žádnému nenáleží, tvé království jest věčné; tvé panování bez konce, až do té neskonalé, nepřestávající věčnosti. Amen.

Tobě, jediný Bože v troj Osobách, hlavě trojtvářné, duze trojbarevné, studnici trojpramenné, pramenu trojdílnému, zrcadlu trojkrásnému, ramenu troj-

rukému, ruce trojprstý, mysli trojmocné, božství trojosobnému, třem Osobám jednobytným. Otci nerozenému, Synu jednorozenému, Duchu svatému pocházejícímu, studni bezedné, hlubokosti a propasti nestíhlé, moři bez břehu, papršlku bez okršlku, jenž jest všeckno a ve všem; v němž jsme živí, hýbáme se a trváme. Svatosvaté Trojici troj sláva, troj buď čest, troj velebnost, panování a císařství. Amen. Amen. Amen[7].

§ 1.

Propovídky Svatých Otcův o nevypravitedlném tajemství Převelebné Svatosvaté Trojice.

Izaiáš v 6. kap.: Svatý, svatý, svatý Pán Bůh všemohoucí, kterýž byl, jest a přijíti má, plná jest všecka země slávy jeho. Viděl jsem Pána, an sedí na stolici vysoké a vyzdvížené, a plný byl dům velebnosti jeho, a ty věci, kteréž pod ním byly, naplňovaly chrám. Serafínové stáli nad ním, šest křídel měl jeden a šest křídel druhý, dvěma přikrývali tvář jeho, a dvěma přikrývali nohy jeho, a dvěma létali.

Slyš Israeli, Bůh, Bůh náš Bůh jeden jest (5. Mojž., 6. kap.).

Požehnej nás Bůh, Bůh náš, požehnej nás Bůh (Žalm 66).

Králi věkův nesmrtedlnému, neviditedlnému, samému moudrému[8] Bohu budiž čest i sláva na věky věkův (1. Timoth. 1).

Sv. Jan: Kdož by se tebe nebál, Pane, a nezveleboval jména tvého? nebo tys sám svatý (Zjev. 15).

Týž[9]: Požehnání a jasnost, moudrost a díkův činění, čest a moc i síla Bohu našemu na věky.

Ó hlubokosti, bohatství, moudrosti a umělosti Boží! Jak jsou neobsáhlí soudové jeho a nestíhlé cesty jeho, z něhož a skrze něho a v něm jsou všeckny věci (ad Rom. 11. 33).

Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží aoučastenství Ducha svatého budiž se všemi vámi. Amen (2. Kor. 13).

Bože věčný, tejných věcí zpytateli, jenž všechno víš, co se stane (Daniel 13).

Hoden jsi vzíti kníhy a otevříti pečeti jejich, nebo jsi zabit a vykoupils nás

Bohu ze všelikého pokolení a jazyku a lidu i národu (Zjev. 5).

Tři jsou, kteří svědectví vydávají na nebi, Otec, Slovo a Duch svatý, a ti tři jedno jsou (Joan. epist. 1. cap. 5).

Sv. Augustýn: Sama jsi sobě známa, ó Trojice svatá (Soliloquia c. 31).

Sv. Řehoř Naziánský[f] nazývá svatou Trojici: Nesčislné třech nesčislných spolčení (Orat. 40)[10].

Sv. Divíš[11]: Jak se Bůh pochopuje, tak se vždy více vzdaluje.

Mercurius Trismegistus[12]: Nad materii subtilnější jest povětří, nad povětří duše, nad duši mysl, nad mysl sám Pán Bůh.

Ó Bože, oko sebe samého.

Sv. Jarolím[13]: Bůh zdržuje nebe prstem a zem dlaní, skrze to se navrhuje, že jest Bůh vnítř i zevnítř, obkličující i vlitý, trůn ho obsáhnouti nemůže, a prstem i dlaní všeckno zdržuje.

Bůh věčný, Bůh všemohoucí,
všecko proniká svou mocí,
vnítř zevnítř vše naplňuje,
nade všecko se zvyšuje.

On zůstává vnítř ve všem, on zevnítř vůkol všeho, on nade všeckno, on pode vším. Vyšší jest skrze svou mocnost, nižší pro podklad a všeho snášení, zevnítřní skrze velikost, vnítřní skrze pronikavost, vzhůru spravuje, dolů zdržuje, zevnítř obkličuje, vnítř proniká, aniž z jedné strany vyšší, z druhé nižší, z oné zevnítřní, z této vnítřní, ale týž jediný všudy celý, spravujíc zdržuje, zdržujíc spravuje, obklíčením proniká, pronikáním obkličuje.

Dytrych biskup[14] na žalm 138. na ta slova: *Kde půjdu* atd. takto mluví: Kde se od tebe poberu? Ty všechno naplňuješ, při všem přítomen jsi, ne skrze částku, než všechen spolu sám. Poněvadž tak jsi všudy, že spolu i na vysoké patříš, i na hlubokost, a žádný se nemůže před tebou schovati, byť on nebo navrch nebe vystoupil, nebo se pod zemi skryl.

Sv. Augustýn na žalm 120 (cit. a Baierlink)[15]: Bůh sám celý oko jest, neboť všechno vidí: celý ruka jest, neboť

všechno působí: celý noha jest, nebo všudy ve všem přítomen jest.

Sv. Řehoř Naziánský: K vám se utíkám, ó nejčistší houfové duší, kteří to přešťastné obydlí věčnou záři osvěcujete; tak jste v věčností šťastní, rovně také v štěstí věční: kolikráte do toho zrcadla patříte, tolikráte také mžíkáte očima, a záři světla obražení i křídlami ústa zastíráte, abysteg tak papršlky jako skrze oblak proražené přijali, sice jináče je snésti nemohouce.

Nikdež se tak nebezpečně nechybuje, aniž se co tak pracně vyhledává, aniž se užitečněji nětco vynachází, jako když se hledá jednota Trojice (Aug. lib. 1. de Trinit. c. 3).

Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku i nyní i vždycky až na věky věkův. Amen.

§ 2.

Historie ctitelův Svaté a Nerozdílné Trojice.

Sláva Otci i Synu i Duchu atd.

Není toho křesťana, který se pravé apoštolské církve a víry drží, aby to převeliké a hluboké tajemství znáti, je vzývati a velebiti neměl. To jest naše heslo, to největší zboží; ten jest základ spasení našeho, ta mzda, to svrchované největší, nejlepší dobré, to blahoslavenství, znáti Boha Otce, a kterého poslati ráčil, jediného Syna, a který od obouch pochází, Ducha svatého, nebo na tom záleží život věčný. To jest to bezedné moře, v němžto se pohřižují všeliké lahůdky, rozkoše, radosti a žádosti, které kdy mohou vyhledávané býti.

Nemůžeme to působiti, co anjelé činí,

nicméně kratičce opáčíme poznání toho hlubokého tajemství a vyznání, kterým také dle naší mdloby můžeme svatou Trojici poněkud dle anjelského obyčeje ctíti a velebiti. Není lépeji prostému[h] lidu jako tento veršíček[i] v ústech začasté[ch] míti, kterého církev svatá při žalmích užívá, totižto: *Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku i nyní i vždycky až na věky věkův.*

Krátká slova sice, ale mnoho v sobě obsahují, nebo ta slova jsou obsažení všech chvál svaté Trojice: jsou ohnivá žádost slávy Boží, jsou kousek z anjelské muziky.

Nebo svatý mučedlník Ignatius[16], biskup antiochenský, jednou na modlitbách zaslechl nebeskou muziku, kde žáčkové nebeští na dva kůry žalmy zpívali a k každému: *Sláva Otci* atd. přidávali. Odkůdž jsa pohnut svatý Damasus[17], nejvyšší biskup, každému žalmu tu slávu Boží přičetl.

Ta slova jsou jádro všeho theologického a hlubokého o svaté Trojici umění.

Jest krátká lekcí, v které se nám tajemství svaté otvírá. Jsou božské jiskry a fakule, které nám světlo dávají, to začastěji opáčiti. Jest naposledy pobožné duše nástroj, jehož svatý Beda[18] užíval, nebo při smrti jiné modlitby neměl, jen tu: *Sláva Otci i Synu i Duchu svatému*, atd.

Když se za umírající modlíme, jiného Bohu, krom víru, nepředstíráme, když se takto modlíme: *Licet enim peccavit, tamen Patrem et Filium et Spiritum sanctum non negavit. Neb ačkoliv tento člověk zhřešil, však nezapřel Boha Otce, Syna i Ducha svatého, ale věřil v něj*. Ty učiň, aby ti přidali: *ctil a miloval Boha*, jakožto nejjistší znamení k spasení tvému.

Mimo veršíček[i] ten krátký jsou i jiné pobožnosti k svaté Trojici pro lid obecný, jako jsou litanie, aspoň v neděli, říkati, mši svatou dáti čísti, neb slyšeti, a krátké hodinky o svaté Trojici zpívati.

Onen slavný bojovník a rytíř Boží Gonsalvus Silveria[19], velice byl k svatosvaté Trojici náchylný: v říkání hodinek o svaté Trojici měl své největší zalíbení,

a jsouc rektorem v kolleji Goanské, tu pobožnost na nejvýš vychvaloval. A proto pod ním jeden jest nalezen, který za den svatou Trojici do tisíckrát pozdravoval.

Svatému Edmundovi[20] se matematické umění zalíbilo: ten když nad tím sedí, ukáže se jemu jeho máteř, která již před tím, ne bez znamení života svatosti, v Pánu usnula; ta vezma jej za ruku, jako cirklem tak jeho prstem tři kola učinila: na prvním kole bylo napsáno *Otec*, na druhém *Syn*, na třetím *Duch svatý*. Což mu za osten sloužilo, aby napotom k svaté Trojici byl nábožnější, poněvadž větší by mu užitek přineslo, nežli jakékolivěč umění matematické.

Svatá Mechtilda[21] dala mnoho mší svatých o svaté Trojici sloužiti (lib. 5. grat. specialis c. 6), a to proto, aby svou nedbalost tím poněkud vynahradila, anebo aby za přijatá dobrodiní poděkování učinila.

Pěkný také příklad k ctění svaté Tro-

jice nám zanechala ctihodná matka panna Anna, příjmím de S. Bartholomaeo[22], řádu karmelitánského, zvláště kterak máme v strašlivých příhodách k svaté se Trojici utíkati. V jejímžto životě tento se paměti hodný kousek nachází: Když již byla jednou umínila svět opustiti, ano i s přáteli a s rodiči svými se rozžehnati a Bohu docela oddati, na procházku byla jednou spolu s tovaryškami svými vyšla; a když se domů navracela, ukázalo se jí přehrozné nějaké strašidlo, tak že od něho zděšená jsouce, ihned na zem padla a omdlela; nic jí však jiného toho času na mysl nepřišlo, krom: *Ó svatá Trojice, buď nám nápomocná!* Když potom poznenáhlu zase k sobě přišla, nevěděla kudy kam, ani cesty do vsi, poněvadž velmi pozdě bylo. Ale Annu svatá Trojice od ní vzývaná neopustila. I ukázaly se jí nějaké tři osoby v bílém rouše oděné, ty ona následovala a u sebe myslila, jací by to lidé měli býti? A řekla sama k sobě: Nejsou to žádní pastýři, poněvadž oni

takového oděvu nenesou. V tom ty tři osoby zmízely; ona sobě hned usmyslila, že by to byly tři osoby od sv. Trojice, kterou byla vzývala, vyslané, anebo tři anjelé, kteří by ji na cestu uvedli, jakž se stalo.

Nicméně nejlepší a nejvýbornější věc jest, všechno, co činíš, to čiň ke cti svatosvaté Trojice, ku příkladu Františka Foliána[23] S. J. Ten když psáti nebo učiti se měl, vždy kleče jméno svaté Trojice psal neb maloval. Jda mímo obraz svaté Trojice, před ním, byť bylo na ulici, klekával. Když s bližními jednal, o sv. Trojici vždy nějakou zmínku činil. Třikráte se mrtvil, třikráte velebnou svátost za den navštěvoval a ve všech věcech trojího počtu užíval. Jeho růženček byl o třech desítkách, nitka byla trojbarevná, bílá, modrá a červená. V Římě, kde za dráhný čas bydlel, měl pokojík třihranný o třech stěnách. Snad se byl od sv. panny Barbory naučil, která když byla tázaná od svého otce, proč tři okna dala vystavěti, odpovědě-

la, že to ke cti svaté Trojice učinila; pro kteroužto odpověď velice se na ni otec rozlítiv, ji sám vlastní rukou zamordoval. Ten velkou tabuli o svaté Trojici vymaloval, a tři prsty téměř ustavičně na srdci nosil, jako i po smrti troje se znamení na jeho srdci zdravém vynalezlo. *Fusius de eodem P. Engelgrave*[24].

Rovněž před tím i svatá Klára de Monte Falcone[25] svatou Trojici trojnásobným způsobem ctívala, po jejížto smrti, blíž srdce tři se kuličky nalezly jedné barvy a jednostejné váhy, takže jedna víc nevážila než druhá, a ani dvě nežli jedna.

Izaiáš viděl ono vidění veliké, jak sám vypisuje v 6. kapitole proroctví svého, kterak serafíni, jakožto nejvlastnější žáčkové velebnosti božské, na dva kůry, jeden proti druhému zpívali: *Svatý, svatý, svatý.* Aby totižto svatou Trojici vyznali, jak učí svatí Otcové apud Cornelium[26].

V Konstantinopoli léta 446 pod mladým Theodosiem týž andělský zpěv se

opakoval, když v městě veliké zemětřesení bylo proti kacířstvu Eutychetovu[27].

Sem přináleží ona kratičká, ale pronikavá a ďáblům strašlivá, církevní, než starobylá modlitbička: *Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku i nyní i vždycky i na věky věkův. Amen.* O něm viz v knize *Pratum spirituale*[28] řečené v kapitole 119. se čte: Povídal nám, řka, opat Eusebius, že jednou ďábel v hábitě mnišském vešel do cely jednoho starce, k němužto on řekl: *Modli se*[k]. Ďábel pak odpověděl: *Jakož bylo na počátku i nyní i vždycky i na věky věkův. Amen.* Zase nastupoval starec řka: *Modli se*[k]. A ďábel zas nápodobně: *Jakož bylo na počátku* atd. Tu k němu starec: *Řekni*, řka: *Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku i nyní i vždycky i na věky věkův. Amen.* To jak dopověděl, tehdy jako by ohně snésti nemohl, ďábel zmízel.

Ono podivné jest, o čem píše Gregorius Turonensis[29] (lib. 1. de mirac. c. 13, Sigbertus anno 458): totižto když město Vasatenské od Hunův bylo oble-

žené a kněz mši o svaté Trojici za osvobození lidu sloužil, tehdy uzřel z vysoka, an tři krůpěje spadly, rovné v hrubosti, jasnosti a stkvělosti, nad křišťál bělejší, na paténě v jedno se spojily a velmi pěknou perlu způsobily. Ale čerstvější historie předložíme:

Dominicus Anadonus řádu kazatelského velikou se uctivostí k nejsvětější Trojici vznášel, vždy ji nosil v srdci, vždy v ústech, když oč prosil, tehdy ve jménu svaté Trojice prosil; buď že mu se šťastné noviny nebo protivné donášely, všeckno chválou svaté Trojice zavíral. Kolikrát mohl, tolikráte o Trojici svaté mši držel. Při konci života svého, když okolostojící o svaté Trojici chvály se modlili, on veselou tváří dal na sobě znáti, že to rád velmi slyší a že velmi vesele k ní se odbírá, kterou na zemi ctil a velebil (Rho, Variar. histor. l. 3. c. 12. num. 7.)[30] Na tom se místě též jistí, Joannes a Sancta Cruce, Carmelita discalceatus, že velmi velice ctil svatou Trojici; ten také kolikrátekoliv

mohl, mši o svaté Trojici sloužil, a když někdy byl přátelsky tázán, proč by to činil, odpovídal, že po celém nebi hledaje, většího svatého nad svatou Trojici nenalezl, ani nalézti mohl.

Nicolaus Serrarius[31] ze všech písní nejraději poslouchal andělskou píseň *Sláva na výsostech Bohu.*

Toho právě času, když knihu o svatosvaté Trojici svatý Augustýn[32] vydati se snažil, takový jemu zázrak ráčil Pán Bůh vyjeviti. Hipponenské město slavné bylo v Africe, na břehu mořském postavené, v němžto byl biskupem svatý dotčený učitel. I měl obyčej po čítání a spisování kněh po břehu mořském u večer se procházeti, a to sám, aby nic nebylo, co by jeho bohomyslnosti a hlubokému považování věcí nebeských překáželo. Když pak sobě tak sám po břehu tom mořském vykračuje, nalezl přesličné pacholátko, an tu náhodou sedělo. To, jak obyčej dětinský, malý doliček si v zemi vyhrabalo a stříbrnou číší vodu z moře do toho dolíčku převažovalo a

přelívalo. Jak to milé pacholátko svatý učitel spatří, ihned se pozastaví, a pomalu k němu se přiblížujíc, pozdraví je, a co by tím obmejšlelo, se táže. Nežertuje pacholátko, než s vážnou tváří odpoví: Chci, řka, všechno toto hluboké moře vyvážiti a do této škulinky, budu-li moci, je přeliti. Pozasmál se svatý muž: I kterak ty to dovesti moci budeš? Moře jest veliké a číše jest skrovničká, kterou přelíváš, a doliček maličký, do něhož vlíváš. Na to nemeškaje mládenček odpověděl: Spíšeji já to dovedu, nežli ty to vykonáš, co míníš. Na to zase svatý Augustýn řekl: Co by to bylo? Míníš, dí pacholátko, v skrovnou knížku uvesti to nezpytatedlné tajemství svatosvaté Trojice; to nežli dovedeš, tehdy já spíšeji všechno toto moře do tohoto dolíčku přeleji. To jak dopovědělo, hned od očí zmízelo ušlechtilé to pacholátko. Svatý muž to u sebe povážíc, jak by to byla veliká věc, Bohu díky vzdával, neb poznal, že to dítě pravdu povědělo.

Píše Caesarius[33] (lib. 7. mirac. c. 24) o jednom knězi mnichu, Adam mu říkali, kterak od svrabu hlavy byl ve jménu svaté Trojice očištěn. Ten, rodem z Westfalie, tak měl zanečištěnou hlavu, že k němu žádný jíti, u něho žádný seděti, ani s ním do školy choditi nechtěli. První modlitba jeho, kterou se značil, bylo pozdravení anjelské, kterouž každodenně u jednoho chrámu Páně se modlíval. I zdálo se mu jednou, jako by se na jítřní zvonilo; vstana z lůžka, chvátá do chrámu Páně, kde svou pobožnost, troje pozdravení anjelské, dle obyčeje vykonával; v tom uzří, že chrám Páně jest otevřený, do něhož vejda, vidí bílední světlo, tak jako o poledni; sedělo sedm paní před velikým oltářem, tři z této a tři z oné strany; uprostřed jedna paní nad jiné sličnější, ta ho zavolala a se tázala: Milé dítě, řekla, proč se hlava tvá nehojí? Odpověděl Adam: Dosti mnoho přátelé vynaložili, aby mne zhojili, ale nic nedovedli. Já tebe zhojím, řekla ta paní. Vezmi dřevo jedno a

dej sobě z něho lůh strojiti, a třikrát před mší svatou dej sobě hlavu zmejti, totižto *Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.* Přitom vloživše Matka Boží (neb se tou býti pravila), ruku na hlavu jeho: Od této, řka, hodiny až do smrti hlava tvá tě boleti nebude. Jakož to všechno v skutku býti seznal, poněvadž jej nikdy víceji hlava nebolela.

V městě španělském, Legionu řečeném, tři[m] děti velmi zmůžile mučedlnictví podníkly (Marinaeus). Římský místodržící k sobě je byl povolal a k nim řekl: Co jest to? Mnoho tisíc lidu římským ustanovením se poddává a vy, jak se nám zpráva dává, chcete se na odpor postaviti? Odpověděly ty děti: V našem zákoně psáno stojí: *Vidíce nevidí, slyšíce neslyší a nerozumí*, a proto jsi tak mnoho Římanův viděl; ale většího mnohem[1] počtu spatřiti jsi nemohl, který tě, jak sám zkusíš, nyní přemůže. I pověz nám tedy, co od nás žádáš a co my máme tobě prokázati? Nechci já, odpověděl správce, od vás nic míti, ale to chci

vyzvěděti, s kým se vy srovnáváte a v koho se důvěřujete? V koho my se důvěřujem, pokůd chceš věděti, můžem tě naučiti: My máme důvěrnost v Otce, v Syna a v Ducha svatého, kteří v Trojici jedno jsou; a v tom důvěřujíce se, vašeho císaře a vás od něho pořízené, v této půtce jsouc postavení, přemáháme. Jako i to doložili: Poněvadž z otce ďábla jsi, čiň to všechno, co tobě navrhuje otec tvůj. V tom správce poručil je zamordovati. Ti, chválíce Boha, zamordováni jsou. Ale poněvadž pro svatou Trojici trpěti chtěli, tři v jednom hrobě v městě Legionu pohřbeni jsou; jména jejich tato jsou: Claudius, Luperius a Victoricus, mládenci[34].

Svatou Gertrudu[35] (lib. 3. c. 23) anjel Páně, její strážce, jako maličké děťátko na lokty kladl a Bohu ku požehnání obětoval, řka: *Požehnej, Pane Bože Otče, této dcerce tvé.* Tak k Bohu Synu, tak také k Bohu Duchu svatému ji přednášel, a tak ona od svaté Trojice požehnání nabyla.

Táž svatá Gertruda, jednoho času, když se zpívalo *Zdrávas Maria*, uzřela tři papršlky aneb potůčky, pocházející od Otce, Syna a Ducha svatého, kteří do srdce blahoslavené Panny se hrnuli, a odtud zase z toho srdce k pramenu se svému navracovali. Z toho stoku porozuměla, že to od svatosvaté Trojice blahoslavené Panně jest uděleno, že ona jest nejmocnější po Otci, nejmoudřejší po Synu a nejdobrotivější po svatém Duchu. Tomu se také naučila, že pokaždé[n], když se pozdravení anjelské od věřících křesťanů nábožně opakuje, tehdy ti potůčkové hojněji se vylévají okolo blahoslavené Panny, a zase do jejího svatého srdce vpadají.

Blahoslavené Mechtildě[21] Matka Boží se zjevila v jednu sobotu, a jí, že v hodinu smrti nápomocná bude, připověděla; a napomenula, aby třikráte za den k tomu cíli se modlila *Zdrávas Maria*, na památku všech dobrodiní od nejsvětější Trojice prokázaných, které byla Matka Boží přijala.

§ 3.

Největší k Svatosvaté Trojici pobožnost, Velebná Svátost Oltářní.

Svatá Františka Římanka[36] (lib. 3. c. 3) uzřela velebnou svátost v způsobu koule ohnivé, ale velmi světlé. Koule ta byla obrazem drahé a převelebné svátosti, poněvadž Bůh jest oheň sžírající. Po přijímání potom Bůh jí otevřel oči jejího srdce, aby viděla trůn plný velebnosti Boží a na trůnu tři přestkvoucí stolice; z jedné stolice pod způsobou vody prejštila se láska, plynouc k jiným dvoum stolicím, vzrostla v veliké moře lásky. I ty, člověče, myslíce na ty tři osoby, sedící na trůnu velebnosti Boží, tvé srdce pohříž v tom moři lásky

Boží, kterou se oni vespolek věčně, potom nás milují.

2. A ačkoliv v velebné svátosti svatosvatá Trojice dle svátosti se nenachází, nicméně podivným nějakým způsobem tam jest Bůh Otec, tam Bůh Syn, tam Bůh Duch svatý, pro to své božské s přirozením lidským spojení. Odkudž pěkně vede sv. Augustýn (serm. 3. de temp.): *Poněvadž*, dí on, *jediné jest božství, naplnil tělo Kristové i Otec i Duch svatý, na sebe je nevezmouce, než jen samou velebností svou. Nejsem*, dí Pán Ježíš, *sám*, *ale Otec se mnou jest.* A evangelista oznamuje, že Pán Ježíš pln Ducha svatého od Jordánu se navrátil. Svatá Teresia[37] viděla, že duše Bohem jako voda houbou oplývá, a jako slunce diamant, tak Bůh duši naskrz všecku proniká.

3. Pomněl ustavičně a podivně Petr Faber S. J.[38] na svatou a nerozdílnou Trojici (Orland. vit. 2. c. 3.), a to nejvíce při znamení svatého kříže opakoval. To ty také opáčiti moci budeš, nejvíceji při přijímání velebné Boží drahé svá-

tosti. Odevzdával on docela Bohu Otci paměť, Bohu Synu rozům a Bohu Duchu svatému vůli; opět Bohu Otci dílo a skutky své, Bohu Synu řeč a slova svá, myšlení, radu a sliby své Bohu Duchu svatému obětoval, chtěje se Bohu Otci za zdárného syna, Bohu Synu za dobrého slouhu, Bohu Duchu svatému za dospělého učedlníka zapsati a zcela zouplna pojistiti. *Jest láska v svaté Trojici, to samé, že jest svatá Trojice.*

4. Když král persiánský Artaxerxes za hosta onoho slavného muže° jménem Themistokla dostal, tak se byl velice zaradoval a za takové sobě to štěstí byl pokládal, že za jednu noc třikráte procítil a vzkříkl: *Themistoclem habeo. Mám u sebe Themistokla*[39]. Ach, ó čtenáři milý! Ne Themistokla, nebo nějakého velikého muže, než máš v pohostínu tvém samého Boha! Kdo má toho, kterého ty máš, kdo vidí toho, na koho ty patříš, ten má také i Otce, vidí i Otce i Ducha svatého. A to jsou ona sladká slova: *K němu přijdeme a příbytek u něho učiníme.*

Považ tedy veliké štěstí své, a co máš, to chovej. Máš zde při velebné svátosti posloupně v tomto jediném celou svatosvatou Trojici. Což chceš více?

5. *Kristus Pán, zlatá střela Otce věčného*, jakž sv. Řehoř Nyssenský[40] praví (Binet. magn. c. 17.), *tou on prostřeluje všechna srdce lidská*[p]. *I medle ty nelenůj, odevzdej jemu srdce tvé*. Ejhle, teď[r] máš v této velebné svátosti střelce Boha Otce, ej Syna, zlatou střelu srdce tvého! O svatém pak Duchu poslyš, co praví sv. Basilius[41]: *Jaké cti*, dí on, *jest hodná hodina ta, v kterou Duch svatý a živý z vysokého nebe vstupuje dolů a odpočívá, jako i zůstává nad představenou velebnou svátostí!* Ten místr tebe naučí, kterak celou svatou Trojici máš v sebe přijímati.

6. *Rovně tak*, praví svatý Damián[42] (opuscul. 18. init.), *jako při vtělení v Matce Boží moc Ducha svatého zastínila, tak i nyní na oltáři postavenou velebnou svátost tatéž moc Ducha svatého obživuje.*

Viděla sv. Máří Ogniacenská, jak svědčí kardinál de Vitriaco[43], při přijí-

mání holubici bílou, která svatému biskupu do úst svátost velebnou vnášela a všechny jeho vnítřnosti velikým bleskem obrážela i prorážela.

Někdy v Římě tři chrámové tak byli pospolu, že se jináč nemohlo leč skrze první do druhého a skrz druhý do třetího vcházeti. I ty máš zde brány; vejdi k Otci a k Duchu svatému skrze Syna, nebo žádný nepřichází k Otci leč skrze Syna.

7. Kdo byl mezi radními pány nejmoudřejší, tomu, jak dí Athenaeus[44] (lib. 6. c. 7.), oko pro jeho prozřetedlnost říkali, a ten na všechno dal bedlivý pozor, co se dálo. Trojí oko má ten, který se na tvé hody, když k stolu Páně přistupuješ, dívá, trojím okem zaznamenaný pravý obraz svaté Trojice. A to jest právě stůl nebeský, hody rájské. *Pokud na tomto světě jsme*, dí svatý Jan Zlatoústý (hom. 26. in Ep. I. ad Cor.), *na zemi nám nebe působí toto převeliké tajemství.*

8. *Takovým církev svatá způsobem Bohu Otci obětuje, že spolu to všechno celé svaté*

Trojici za obět obětuje, a všechna ta pocta a čest Otci, Synu i Duchu svatému se děje. Nebo když k jednomu Otci při mši svaté se řeč vede, tehdy tou také pravou vírou celá se ctí svatosvatá Trojice. Jako i když se k Otci oumysl toho kněze, který slouží, směřuje, toutéž měrou jedna obět tou jednou službou celé svaté Trojici se obětuje. I ty se zde také celého obětůj ke cti a slávě svaté Trojice, spolu i s obětí, i s tak vzácným hostem tvým Pánem Ježíšem, a jeho pros, aby on tě Bohu Otci i sobě i Duchu svatému za svatou a Bohu líbeznou obět obětoval.

9. *Dokonalé poznání svaté Trojice jest život věčný*, dí sv. Bernard (Serm. 1. in fes. Pentec.)[45]. Nikdež tak mnoho vědomosti a lásky nenabudeš o svaté Trojici, jako z velebné svátosti, z toho velikého večeřadla svatosvaté Trojice. Byliny medovou rosou se skropují: po celém nebi sladšího medu nad Boha samého, jednoho v bytnosti a trojího v Osobách, nenalezneš, který v této dílni medové, v velebné totižto svátosti, složil celé Božství své, aby ono se nám v nejlepší nápoj

a v šťávu obrátilo, aby naše mladistvá myšlení obrátila se a upevnila v dobrou naději, a k skutku užitku přivedena byla[f].

10. Zvykej též při přijímání i to svaté znamení svatého kříže ne jen povrchu, než nábožně ku poctivosti svaté Trojice činiti, na poděkování za umučení Páně. P. Balthasar Alvarez[46] (lib. vitae c. 6. ante § 1), když se znamením sv. kříže znamenal, to velmi bedlivě činíval. Nebo Bůh tu mu milost, když se znamením svatého kříže znamenal, udělil, aby tehdáž číl, když říkal: *Ve jméno † Otce i † Syna i † Ducha svatého*, že jemu troje božské Osoby požehnání své udělovaly, když on to jich jménem činíval.

11. Veliké své lahůdky vykládá blahoslavená Angela de Fulgineo[47] (lib. vitae c. 26), kterých byla nabyla z vidění jednoho Boha v troj Osobách, tak jako v mrákotě anebo ve tmách. A jistě zde jako v mrákotě pod způsobou chleba a vína, jako v bílých jakýchsi tmách, vidět jest Krista Pána, jehožto ono jest

o přijímajícím propovědění: *Ve mně zůstává a já v něm.* A proto ta svatá dokládala, že se jí zdá, jako by stála v svaté Trojici a uprostřed ní zůstávala. A v kap. 20. zaslechla: Zhotov a přistroj se, nebo celá svatá Trojice vejde v tebe. Na cestě také zaslechla, že jí Bůh řekl: Já jsem Duch svatý, jenž přicházím k tobě, abych ti potěšení udělil, jehožs nikdy prv neokusila, a vejdu spolu s tebou vnítř v tebe, a neodejdu od tebe, dcero má, chráme můj, postav se ve mně a oddechni ve mně. Není toho člověka, který by se mohl z té lásky vymluviti, nebo všeliká osoba Boha může milovati, a on jest láska duše. Jednou pak nechtěla přijímati (kap. 22) pro to samé, že by byla nehodnou. Tehdy k ní řekl Pán Kristus: Přijímej, řka, *ve jméno † Otce i † Syna i † Ducha svatého.* A já tě, jenž jsem hodný, učiním hodnou. Tehdáž právě čas slouží i tobě, abys, jestli kdy prve, jak nejvroucnějším vzdycháním ku Kristu Pánu vzdychal, a ty následůj, které cvičil P. Consalvus Silveria[48] (lib. 3. vitae Sil-

veriae c. 10): ti za den do desíti tisíckrát Boží a svaté pomoci vyhledávali. *Zpečetění jsme*, dí svatý Jan Zlatoústý (3. serm. de SS. Trinitate)[49], *ale jediná jest pečet svatá Trojice. Cti ji právě, sice viz*[s], *abys nezahynul.* Sv. Edmund, arcibiskup Kandlberský[50] (Ribadeneira 16. Novemb.), když jednou hlouběji o svaté Trojici rozjímal, v tom myšlení usnul. A ve snách vidí, an z nebe dolů holubice sstupuje, která v ústech posvěcenou hostii nesla a k jeho ústům přinesla, a do nebe se zase odebrala. Jak se ze sna probudil, tak ihned o svaté Trojici řeč vedl, která víceji se božskou nežli lidskou zdála býti. Odtud se naučiti můžeme, že velebná svátost rozům ku poznání svaté a převelebné Trojice ostří, vůli podpaluje; a to čiňme rádi a vesele. K tomu svědčí Eligius (hom. 8)[51]: *Tělo Kristové jest obveselení celé svaté Trojice.* A Petr Cellenský[52], opat[s], praví (Lib. 1. de panibus c. 1.): *Stůl onen svaté Trojice má své chleby schované, víno vždycky nové, jidla věčná a blahoslavená.* Sv. Ber-

nard[53] (serm. 3. in Pentec.) praví, že *Duch svatý jest víno nebes.* Než dříve, nežli k stolu svaté Trojice připuštěni budem, při tomto stole, totižto velebné svátosti, máme se posilniti; a jistě nemálo drobtů z nebeského stolu svaté Trojice na tento stůl velebné svátosti padá, anobrž jeho lahůdky k tomu stolu slouží, ale my ještě choutky k nim nemáme.

12. A mezi tím celá se nám svatá Trojice propůjčuje a nás sobě za dar béře v velebné svátosti. Odtud se církev modlí: *A skrze ni* (totižto hostii) *způsob nás v sobě za dar věčný*[54].

13. Pausanias[55], spisovatel řecký, praví, že jest sám jednu jeskyni spatřil, jenž se jmenovala Oraculum Trophonis; kdo chtěl do té jeskyně vcházeti, ten musel v chaloupce nejprv obývati, která byla zasvěcená dobrému štěstí: tam ho zmyli a masem obětí bohu obětovaných nakrmili, a potom ho uvedli potmě k řece, kde olejem pomazaný, napájel se ze studně jedné zapomenutí, a druhé paměti, aby tak na předešlé zapomenuv[t],

jen na přítomné myslil. Potom ho v bílé roucho oblékli, a po řebříce dolů do jeskyně vstupoval s medovitýma koláčky, a tam se s bohem radil, budoucí věci viděl i slyšel. Když se z jámy zase nahoru vracel, sázeli ho na trůn paměti, aby co viděl a slyšel, vypravoval.

Zlí duchové takové kaple mají. Pokůd ty se chceš s Bohem raditi, vstup dolů do sladké propasti svatosvaté Trojice, a nejlépeji vstoupíš v chrámě. Nebo chrám Páně a pokojík Kristový jest v domě Božím. Ten dům jest dobrému štěstí posvěcený; tam dobrého štěstí nabudeš a koláček nebeským medem velmi sladkým pokropený: tam se umej, na ty věci, které máš v paměti nemíti, zapomeň, a na ty věci, o kterých tobě Bůh přikazuje, pomni[u].

14. A což můžem medle nětco většího Bohu všemohoucímu obětovati krom samého Boha? Píše Joannes de Angelis[56] (Molin. de missa tr. 3. c. 9. § 2), že se mu zdálo, jako by o velebné svátosti tato mu odpověď přicházela: abych,

když do srdce Krista Pána v velebné svátosti přijímám, to zase Bohu Otci obětoval, s nejvroucnějším vzdycháním, s roznícenou vůlí, s láskou, s pokorou a se vší uctivostí. A o knězi dokládá: Když sobě, řka, veliké to tajemství mše svaté rozjímám, tehdy ta sláva a rozkoš, jížto[v] oplývá Bůh Otec, když se jeho milý Syn obětuje, tak se zdá veliká a vzáctná býti, že svatí anjelové jí rovnou rozkoš vynalézti nemohou. Nebo kněz, obětujíc Otci věčnému anebo svaté Trojici Osobu Syna při mši svaté, obětuje Boha Bohu, a následovně chválu a slávu a radost nesčislnou, a slovem všechno dobré: anjelové pak a svatí, byť by i oni veliké Bohu služby prokazovali, čest, slávu a chvály Bohu prozpěvovali, poněvadž to jest jiná sláva a jiná čest, Boha Bohu neobětují, a to sem přirovnané, za špatnou se věc pokládá. Obětůj i ty tedy svatosvaté Trojici, jednomu Bohu, Boha jednoho Krista, Boha z Boha, Světlo z Světla, Boha pravého z Boha pravého, a spolu s ním a skrze něho tebe také obětůj,

abys, poněvadž jsi nehodný, přijat byl do lůna svaté Trojice pro toho, který to tobě zasluhuje.

Modlitba.

Ó svatosvatá, a nade všechno, vší lásky, cti a poklony hodná Trojice božská a Jednoto Boží, jenž tvým řízením 23. dne září nevinné pacholátko v Konstantýnopoli do povětří bylo vznešené, tam slyšelo mezi jinými zpěvy a kůry anjelskými prozpěvujícími, to troj nábožné *Kyrie*, anebo *Pane, smilůj se nad námi*[57]. To jak dozpíváno bylo, tehdy se to přehrozné zemětřesení, které za šest měsícův trvalo, utíšilo; to pak pacholátko potom svatou smrtí z světa sešlo. Ó Bože, ó Bože, ó Bože můj, nauč mne, tvé nehodné stvoření k tobě vzlétnouti a z příkladův svatých tvých, jak zde rytěřujících tak i tam králujících, uměti tě milovati, tě chváliti spolu s anjely svatými, báti se tebe jakožto přísného soudce a klánĕti se tobě! Ó kyž já to

umím, i kyž jiné také tomu učím! Kyrie eleison, Pane smilůj se. Ó svatý Bože, dej mně, ať svatě živ jsem, v bázni tvé. Svatý silný, dej mně, ať silně umru v lásce tvé. Svatý a nesmrtedlný, uděl mně umírajícímu tu svatou a žádostivou nesmrtedlnost. Amen.

Hodinky o Svatosvaté a Blahoslavené Trojici.

Na jítřní.

V. Požehnaná buď svatosvatá a nerozdílná Trojice, nyní i vždycky i po všecky věky věkův.

R. Amen.

V. Pane, rty mé otevřeš.

R. A ústa má vzývati budou chválu tvou.

V. Bože, na pomoc mou vzezři.

R. Pane, ku pomoci mé přispěj.

V. Sláva budiž Otci i Synu i Duchu svatému.

R. Jakož byla na počátku i nyní i vždycky i na věky věkův. Amen.

Hymna.

Blahoslavená Trojice,
Osvěť naše hříšné srdce,

Slunce ohnivé zapadá,
Duše v tobě žádost skládá.

Antifona.

Požehnaná buď svatá, vše působící a řídící nerozdílná Trojice, nyní i vždycky i po všecky věky věkův. Amen.

V. Dobrořečme Otce, Syna i s Duchem svatým.

R. Chvalme a velebme jej na věky.

Modlitba.

Všemohoucí věčný Bože, jenž jsi udělil slouhám tvým, v vyznání pravé víry, slávu věčné Trojice poznati a v moci velebnosti Jednotě se klánĕti, prosíme tebe, abychom týmž upevněním víry obhájeni byli před všelikým protivenstvím, skrze Krista Pána našeho. Amen.

K prýmě.

V. Požehnaná buď svatosvatá a nerozdílná Trojice, nyní i vždycky i po všecky věky věkův.

R. Amen.

V. Bože, na pomoc mou vzezři.
R. Pane, ku pomoci mé přispěj.
V. Sláva budiž Otci i Synu i Duchu svatému.
R. Jakož byla na počátku i nyní i vždycky i na věky věkův. Amen.

Hymna.

Stkví se ranní hvězda jítřní,
Vydává světlo zevnítřní,
Noční mrákotaw zachází,
Světlo svaté nám vychází.

Antifona.

Díky tobě vzdávám, Bože, díky tobě činím, ó opravdová a jediná Trojice, jediné a největší Božství, svatá a trojí Jednoto.
V. Dobrořečme Otce i Syna i s Duchem svatým.
R. Chvalme a velebme jej na věky.

Modlitba.

Všemohoucí věčný Bože *atd. Jak nahoře.*

K TŘETÍ.

HYMNA.

Ó svrchovaná dobroto,
V Trojici svaté Jednoto,
Jeden jsi sic v své bytnosti
A trojí jsi v osobnosti.

ANTIFONA.

Tě vyznáváme, tě chválíme, tobě se klánime, naděje naše, čest naše, osvoboď nás, obživ nás, ó přeblahoslavená Trojice.

V. Dobrořečme *atd. a* Modlitba, *jak nahoře.*

K ŠESTÉ.

HYMNA.

Podej vstávajícím ruce,
Příjmi naše vroucí srdce,
Které tobě ke cti hoří,
Chtě vzdát díky tváři Boží.

Antifona.

Láska Otec jest, milost Syn, oučastenství Duch svatý. Otec a Syn a Duch svatý jedna podstata jest: ó blahoslavená Trojice.

V. Dobrořečme *atd. a* Modlitba, *jak nahoře.*

K deváté.

Hymna.

Otče, Synu, Duše svatý,
  Bůh jsi jediné podstaty,
K našim zpěvům se nakloňůjy,
  Co ti zpíváme, pozorůj.

Antifona.

Tobě chvála, tobě sláva, tobě díkův činění, po věky neskončené, buď pochváleno jméno slávy tvé svaté, chvalitebné a nadvyvýšené na věky.

V. Dobrořečme *atd. a* Modlitba, *jak nahoře.*

Nešpor.

Hymna.

Tebe velebíme Pána
Z večera, v noci i z rána,
Tebe vzývá náš duch stále,
Tobě Bohu ke cti, chvále.

Antifona.

Tě Boha nerozeného, tě Syna jednorozeného, tě Ducha svatého utěšitele, svatou a nerozdílnou Trojici s celým srdcem i ústy vzýváme, chválíme[x] a dobrořečíme, buď tobě chvála na věky.

Kumplet[z].

Hymna.

Buď tobě sláva království,
Nerozdílný Bože v Božství,
Bože, v Trojici veliký,
Nyní i po všecky věky.

Antifona.

Sláva Otci, jenž nás stvořil, sláva buď Synu, jenž nás vykoupil, sláva buď Du-

chu svatému, jenž nás posvětil. Sláva buď svrchované a nerozdílné Trojici, Bohu našemu na věky věkův.

Toto naše zpívání
  Děje se v pobožnosti,
Tebe my vzýváme
  Pro tvé věčné Božství.
Buď nám, Pane, přítomenž
  Při našem skonání,
Vem nás k sobě do nebe
  V věčné královánì.

Růženček k Svaté a Nerozdílné Trojici, jejž mnozí vzáctní lidé užívali.

Nejprv se říká: *Věřím v Boha Otce atd.* Potom:

Otče s nebes Bože, smilůj se nad námi.

Synu Vykupiteli světa Bože, smilůj se nad námi.

Duše svatý Bože, smilůj se nad námi.

Potom říkej růženček s třima desítkami, a na každém větším páteři *Otče náš* s přídavkem:

Požehnání a jasnost a moudrost, díkův činění, čest, moc i síla Bohu našemu na věky věkův. Amen.

Na každém menším zrnku říkej:

Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupův, plná jest všecka země slávy jeho.

Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku i nyní i vždycky i na věky věkův. Amen.

Vychvaluje tento způsob Cornelius a Lapide in c. 6. Isai., že jest:

1. Vyznání víry svaté Trojice proti kacířstvu.

2. Jest cvíčení ctnosti, náboženství, naděje a díkův činění.

3. Jest vzbuzení sebe k duchovní veselosti.

4. Povinnost tím anjelskou poněkud vykonáváme, to jest, oni vždycky Boha chválí a velebí, to my též poněkud činíme, a tak naše obcování bývá v nebesích.

Jiní na velkém páteři místo *Otče náš* říkají:

V. Dobrořečme Otce, Syna i s Duchem svatým.

R. Chvalme a vyvýšujme jej na věky. Aneb *Otče náš.*

Modlitba k Svatosvaté Trojici.

Požehnaný jsi, Pane Bože otcův našich, a chvály hodný, slavný a vyvýšený na věky: a požehnané jméno slávy

tvé svaté, chvály hodné a vyvýšené po všecky věky.

Požehnaný jsi v chrámě svatém slávy tvé, a chvály hodný i přeslavný na věky. Požehnaný jsi na stolici království tvého, a chvály hodný i nadvyvýšený na věky. Požehnaný jsi na obloze nebeské, chvály hodný i vyvýšený na věky.

Požehnaný jsi, jenž patříš na propasti, a sedíš nad cherubíny, chvály hodný i nadvyvýšený na věky. Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý, Pane Bože zástupův.

Před tebou a před velebností jména tvého sloupové nebeští klesají pod nohami tvými, a všeliký tvor bojí se velebnosti slávy tvé. Jenž vyvýšuješ trůn tvůj, a sedíš na křídlách cherubínových, a odtud patříš na propasti a na hlubokost i dno moře.

Tobě Bohu mému, tobě Pánu a Stvořiteli, původu, prvnímu i poslednímu, s nejhlubší pokorou ponižujíc se až do dna a propasti pekla, i může-li býti ní-

žeji, se vší mocí srdce svého modlím se modlitbu tu, kterouž ty sám ráčíš skládati, a volání všech vnítřností mých předcházejí před uši tvé. Klánim se velebnosti tvé, dobrořečím tobě, díky vzdávám dle nejvyšší možnosti, a na dokázaní toho volám na všeliký tvor, rozumný i nerozumný, ať mně díky pomohou činiti. V ruce tvé všemohoucnosti kladu se celého se vší důvěrností, nic jiného od tebe nežádaje, žádné jiné mzdy neprosím, než aby ta tvá velebnost ode všeho tvoru, vždycky, jak nejvroucněji, nejhlasitěji a nejhorlivěji, všudy po všem světě, na každém místě a městě, v každém koutě, na nebi i pod nebem, na zemi i pod zemí ctěná, chválená, vyvýšená, zvelebená a milovaná každého času byla. Amen.

Dobrořečme Otce a Syna spolu s Duchem svatým, chvalme a vyvýšujme jej na věky.

Tebe vzýváme, tebe chválíme, tobě se klánime, ó blahoslavená Trojice.

Tys naděje naše, čest naše, ó blaho-

slavená Trojice. Otec jest láska, milost Syn, oučastenství Duch svatý.

Z celého srdce, z celé duše, ze vší moci a ze vší síly i mysli mé, budiž velebená, ctěná a chválená, ó nejsvrchovanější svatá Trojice, ó pravá Jednoto, Bože Otče, Synu i Duše svatý, nejčistší zrcadlo křesťanského vzhlédnutí, já jsem bídný ten porušený obraz tvůj, hříchy zkálený, očisť mě a smilůj se nade mnou!

I. TRÝLISTEK A BEDŘICH BRIDEL.

Trýlistek jarní, jehož obšírný titul je v čele této edice, zachoval se nám v jediném exempláři Strahovské knihovny (sign. B B IX 16), kde je svázán v jedno s neúplnou Bridelovou „Slávou svatoprokopskou", tiskem rovněž unikátním. Obě tyto knížečky, stejného drobného formátu 12° (125× 70 mm), jsou tištěny téhož roku 1662, v téže tiskárně „v Staropražské kolleji blíž Mostu". Trýlistek jarní sice nikde neudává jména svého autora, ale není pochyby, že jím byl jesuita Bedřich Bridel (1619—1680). Důvody pro autorství Bridelovo podal jsem v své stati „Neznámý spisek Bridelův" v Akordě (roč. X, 1942-43, str. 22—31). Je to především celá řada úsloví, společných Trýlistku s některými básněmi Bridelovými nebo s jeho překlady, zvláště s jeho veršovanou skladbou „Co Bůh? člověk?" Nalézáme-li na př. zde i v Trýlistku stejná obrazná rčení, jako o Bohu „krásný bez vrásky", nebo mluví-li se v obou o „bezedné propasti" božství, o božské nepřístupné „mrákotě", o „moři bez břehu", užívá-li se pro spojení trinitárních Osob v jedné bytnosti souhlasně výrazu „třech spolčení", nazývá-li se autor tváří v tvář sv. Trojice zde i tam „nejmenší krůpějičkou", „nejmenším červíčkem" nebo „cvrčkem", atd., ne-

dají se podobné shody jinak vysvětlit, nežli totožností svého původce.

Dalším důkazem autorství Bridelova jest podobnost Trýlistku s jeho knížkou „Stůl Páně", věnovanou kultu Svátosti Oltářní (tištěnou r. 1660, dedikace je datována r. 1659). „Stůl Páně" je ovšem mnohem rozměrnější a obsahuje též několik delších skladeb veršovaných, původních i přeložených nebo odjinud přejatých, má však s Trýlistkem jistou podobnost v disposici. I ve „Stolu Páně" jsou napřed položeny „Slavné propovídky svatých Otcův, církevních učitelův, o převelebné Boží svatosvaté Svátosti" (§ 3, str. 19), a potom v dalších paragrafech (§ 4—6) následuje část historická: pobožnost starých svatých, knížat a králův českých, slavného domu rakouského k této velebné Svátosti. Mezi těmito „starými svatými" je také „sv. Dytrych Studyta", což nemůže býti nikdo jiný než sv. Theodor, opat kláštera Studion v Cařihradě († 820), známý obhájce úcty svatých obrazů. České „Dytrych" za Theodor, pokud vím, není odnikud jinud doloženo, leda právě odtud, a pak ještě z Trýlistku, kde se ho užívá místo Theodoreta (srov. níže pozn. 14)[1].

---

[1] Dietrich za Theodoricus (Dietericus) uvádí Fr. v. S. Doyé, Heilige und Selige der röm.-kath. Kirche (1929) I. 265. České Martyrologium aneb Passyonal (3. vyd. nákladem Dědictví sv. Václava 1760) má 12. listopadu „sv. Teodora Studýtu".

Bridelův Trýlistek jistě neměl žádných aspirací literárních. Je to vlastně jen snůška kratších úryvků, vybraných a přeložených odjinud a doplněných vhodnými modlitbami. Na jeden pramen poukazuje Bridel sám nápisem „Ex Blasio Palma"; jest jím spis pavlána Blažeje Palmy: Thesaurus indeficiens (1648). Další dva jsem zjistil jednak v L'année sainte jesuity Pavla de Barry (1641), odkud je vzata první část § 2., jednak v Jana Nadasiho Annus hebdomadarum caelestium (1663)[2]. Zdá se, že také druhá část § 2. nevznikla z jednotlivých výpisků, nýbrž že sem přešla v celku z nějaké soudobé knížky. Palmův i Nadasiho spis byly vydány nákladem jesuitské tiskárny pražské, jejímž správcem byl Bridel po čtyři léta (1656—1660). Bridel všem těmto rozptýleným kapitolám vdechl nového ducha svými vstupními invokacemi a vytvořil tak dílko svérázné, nasycené jeho osvícenou a vroucí zbožností. Trýlistek měl sloužiti praktické potřebě pastorační, totiž šířiti úctu k sv. Trojici a přiblížiti názorným výkladem nejpropastnější tajemství křesťanské víry i prostým věřícím. Podobnému účelu byla určena latinská anonymní knížka „Cultus ss. Trinitatis, in essentia unius, in personis trinae, adorandae maiestatis, Patris, Filii, et Spiritus sancti, in acceptorum beneficiorum memoriam, acci-

---

[2] Srov. o tom více v poznámkách 5, 16 a 36.

piendorum pignus, fidelium pietati propositus"
(Viennae Austriae 1682, 12^0, 4 + 102); má též několik stejných příkladů s Trýlistkem, ale jinak nejeví k němu žádných vztahů, ano v připojeném officiu sv. Trojice nacházíme tam jiné antifony a hymny.

Trýlistek je však přece víc než běžná modlicí knížka. Bridel se již při výběru látky a úpravě citátů, jejichž ohlas zapadá někdy i do jeho veršů, dal vésti svými duchovními sklony. Pro pramenné studium jeho básní najde se zde nejeden plodný podnět. Mimo to na několika místech, na př. v úvodní invokaci a v hymnickém vzývání sv. Trojice, jeho slovo, třebas v řeči nevázané, nabývá pro krásu metafor a vroucnost citu opravdového básnického posvěcení.

U velkého slovesného tvůrce, jakým byl bez odporu Bridel, není anonymita ani dobře možná. Víc než všecky důkazy zevnější, prozradí jej vnitřní jednotnost stilu.

II. POZNÁMKY K TEXTU.

1. I. Tim. 6. 16.
2. Skut. ap. 17. 28.
3. Ž. 144. 16.
4. Ž. 72. 25.
5. Následující stať je přeložena z latinského spisu pavlána Blažeje Palmy, sepsaného původně italsky: *Thesaurus indeficiens sive Actus interni*

virtutum. Quibus facile provehamur ad veram perfectionem (Pragae, typis Academicis 1648). Bridel přeložil odsud první kapitolu, která je nadepsána: Pura intentio. Seu Protestatio, operandi pure pro Deo, sine omni commodo amoris, aut obsequii (str. 1—4). Později celý tento spisek Palmův vyšel v českém překladě nákladem Dědictví sv. Václava (r. 1739 „po druhé"; kdy vyšlo I. vydání, není známo) s titulem: *Nevyvažitedlný poklad, aneb: Vnitřní ve všelikých se ctnostech cvičení, k snadnému dosažení pravé pobožnosti, prospěšně sloužící.* Srov. Jungmann V. 1493; podle Jungmanna vyšel též v Olomouci u Mikuláše Hradeckého (s. a.). První kapitola tohoto českého překladu je doslovně převzata z Trýlistku, jen na několika místech byl Bridelův překlad upraven přesněji podle latinského originálu.

6. Vyznání víry, připisované sv. Athanasiovi (296—373), velikému učiteli církevnímu a obhájci pravé víry proti arianismu, zvané krátce „Symbolum Athanasianum", nebo podle počátečního slova též „Symbolum Quicunque", povstalo ve skutečnosti teprve později na západě, někdy před koncem 7. století, a požívalo v církvi veliké vážnosti pro jasnou a přesnou formulaci trinitární a christologické nauky. Dodnes bývá recitováno při hodinkách v Primě na svátek sv. Trojice a o některých nedělích.

7. Celé toto „Vyznání víry a vzývání sv. Trojice" je prostoupeno citáty z Písma sv., ze sv.

Otců a ze symbolů víry, ale jeho osnova a zvláště hymnický závěr je samostatný výtvor Bridelův.

8. *moudrému* je do textu biblického (I. Tim. 1. 17) přidáno; text ten tvoří tak zvané Capitulum v Primě církevních hodinek o svátcích a nedělích.

9. Zjev. 7. 12.

10. S. Gregorii Nazianzeni Opera omnia (ed. A. B. Caillau, Parisiis 1872): citované místo je v 40. řeči o křtu svatém (I. 724) v kap. 41: *τριῶν ἀπείρων ἄπειρον συμφυΐαν* = trium infinitorum infinitam coniunctionem (*συμφυΐα* = spolčení).

11. Sv. Diviš je sv. Dionysius Areopagita, žák sv. Pavla a první biskup athenský, jemuž se připisuje řada spisů vzniklých teprve později.

12. Mercurius neboli Hermes Trismegistus (z řec. *τρὶς μέγιστος* = třikrát největší, nejvyšší), mythologická osobnost, ztotožnění řeckého Herma (lat. Mercurius) s egyptským bohem Thotem (Theutem); bylo mu připisováno mnoho knih nábožensko-filosofického obsahu, z nichž nejznámější byl spis zvaný Poimandres (o dobrém pastýři), směs platonských a orientálních idejí s naukami židovsko-křesťanskými. V barokní době byly spisy Trismegistovy vydávány a komentovány (srov. H. Hurter, Nomenclator liter. t. II. et III.). Zvláště v traktátech o sv. Trojici se často cituje jeho verš: Monas gignit monadem, et in se reflectit amorem (Poimander, dial. 4.), v němž jako by tento pohan

byl tušil tajemství tří Osob v božství (L. Beyerlinck, Magnum theatrum vitae humanae, Lugduni 1666, t. IV. J. 431 d. t. VII. T. 220 d; H. Engelgrave S. J., Lucis evangelicae . . Caeleste Pantheon, Coloniae 1659, II. 342). Jesuita Hieremias Drexelius učinil z něho jakýsi symbol trojnosti v jednotě a použil jeho jména jako titulu pro trojdílnou knížku svých úvah z křesťanské askese. Je to jeho spis „Trismegistus christianus", křesťanský Trismegistus, v jednom muži tři, a ve třech jeden, filosof, kněz a král, který přináší tři dary: knihu, kaditelnici a korunu, symboly moudrosti, jevící se pěstěním svědomí, zbožnosti, věnující se kultu světců, a vlády nad tělem a jeho umrtvování (Hier. Drexelius, Opera omnia, Moguntiae 1645, t. I., str. 562—663).

13. Sv. Jarolím je sv. Jeroným (Hieronymus, † 420).

14. Dytrych biskup jest, jak již bylo shora řečeno (str. 76) Theodoret († 457), největší exegeta řecké východní církve. Volně citovaný jeho výklad k 7. a 8. verši 138. žalmu je v Migne, Patrol. graeca, t. 80, col. 1935.

15. Uvedené místo ze sv. Augustina cituje Laur. Beyerlinck, Magnum theatrum vitae humanae, 1666, t. II. D. 80. h: *Quid Deus.* Sententiae Patrum. Deus totus oculus est, quia omnia, videt: totus manus est, quia omnia operatur: totus pes est, quia ubique est. *Aug. super Psalm. 120.* V originálu je chybně 420 místo 120. Násle-

dující citát ze sv. Řehoře Nazianského nepodařilo se mi blíže určit. Další citát ze sv. Augustina je opět u Beyerlincka (v uv. sp. VII. T. 215. b): Ubi quaeritur unitas Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti, nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quaeritur, nec fructuosius aliquid invenitur.

16. Celá tato část Trýlistku, počínajíc předcházejícím odstavečkem („krátká slova sice...“) až po příklad o sv. Kláře de Monte Falcone „...a ani dvě nežli jedna“) je převzata, ovšem poněkud zkráceně, z 6. kapitoly spisu Pavla de Barry S. J. (1587—1661) „L'année sainte“ (1641, 1653, 1666), se všemi příklady a v témž pořádku. Také ty podrobnosti, jimiž se liší tyto příklady od běžných podání, na př. v Suriovi, Ribadeneirovi a j., najdou se právě u de Barryho. V pražských knihovnách jsem francouzského originálu nenašel, toliko německý překlad (Heiliges Jahr, das ist, Unterweisungen für Philagia, 5. vyd. Cöllen 1718, str. 306—310); do latiny tento spis de Barryho, jako mnohé jiné jeho spisy, přeložen nebyl (srov. Sommervogel, Bibl. de la Comp. de Jésus, I. 945—957). Bridel použil patrně francouzského originálu, poněvadž v německém překladě není uvedena u jednotlivých příkladů citace pramenů, jako je tomu v Trýlistku. Podobně též ve spise de Barryho Hagiophili Blanditiae (1650) činí se zmínka o týchž světcích a skoro úplně v témž

pořádku: o sv. Ignáci muč. a papeži Damasovi (518), o Gonsalvu Sylveriovi (521), sv. Edmundu (523), bl. Anně a S. Bartholomaeo (525), sv. Mechtildě (528), P. Frant. Folianovi a Kláře de Monte Falconis (530). Ignatius, biskup antiochenský, žák sv. apoštolů, umučen za císaře Trajana. Srov. o něm Fr. Sušil, Spisy sv. otců apoštolských (3. vyd. 1874, str. 51—100).

17. Sv. Damasus I., papež (366—384): na jeho popud sv. Jeronym nově upravil latinský překlad žalmů pro církevní hodinky; jemu se také připisuje nařízení přidávati na konci jednotlivých žalmů malou doxologii (Gloria Patri etc.), pocházející již z dob apoštolských (srov. Bäumer-Biron, Histoire du bréviaire, 1905, I, 177 násl.). O sv. Ignáci a Damasovi se zmiňují v stejném smyslu H. Engelgrave, Lucis evang. Caeleste Pantheon (1659, II. 353), a P. de Barry, Hagiophili Blanditiae sanctae (Monachi 1650, str. 518).

18. Sv. Beda, zvaný Venerabilis, Ctihodný († 735), církevní učitel; o něm se zmiňuje P. de Barry, Hag. Bland. sanctae 519, který také (521) uvádí následující modlitbu „Licet enim peccavit...“, zaznamenanou též u Engelgrave (v uv. sp. 355).

19. Jesuita Gonsalvus (nebo Gonzalus) Sylveria pocházel z hraběcí rodiny portugalské a zemřel mučednickou smrtí (1561) v mladém věku 35 let v černošském městě Monomotapa

v jižní Africe. Jeho život byl zpracován ve zvláštní knize od P. Mikuláše Godigna S. J.: Vita Patris Gonzali Sylveriae (Lugduni 1612); je pojat do sbírky Matěje Tannera: Societas Jesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans (1675, str. 156—164). Zmiňuje se o něm též P. Henr. Engelgrave (v uv. sp. II. 354). Než odešel do jižní Afriky ke Kafrům, byl rektorem koleje v Goa v Přední Indii.

20. Sv. Edmund, arcibiskup canterburský (Cantuariensis), zemřel 1240 nebo 1246. Kartuzián Laurentius Surius, De probatis sanctorum vitis (Novembris 16., str. 368—373) vypravuje o zjevení matky, která světce převedla od matematiky k studiu theologie, v kap. XI (str. 370), avšak stručněji a poněkud odchylně; Bridel se zde přidržel podání u de Barryho v jeho L'année sainte (srov. pozn. 16).

21. Sv. Mechtilda z Hackebornu (1241 až 1299), proslulá svými zjeveními (Liber specialis gratiae; v Trýlistku je zde chyba: lib. 5. grat. Speculis! c. 6.), které tvoří součást knihy „Revelationes Gertrudianae et Mechtildianae“ (vydané v Paříži 1875). Sv. Gertruda, zvaná Veliká (viz pozn. 35), jejíž zjevení jsou tu spojena v jedno s Mechtildinými, nebyla její sestrou, jak se často udávalo až do nejnovější doby (na př. v modlicí knížce „Dvou svatých sester Gertrudy a Mechtildy modlitby“, sestavené P. J. Pelikovským, kvardiánem v Turnově, a vydané

u Stýbla[1], s. a.), nýbrž její žákyní; sestrou sv. Mechtildy byla jiná Gertruda (1232—1291), která byla abatyší kláštera cisterciaček v Helftě (Helpede), kde žily též obě světice, Mechtilda a Gertruda Veliká, jako klášterní panny. Modlitby, vybrané ze spisů obou visionářek, byly oblíbeny v době barokní, jak svědčí „Rozkošné duchovní a velmi nábožné modlitby svatých dvou sester, Gertrudy a Mechtildy", častěji vydávané v Praze 1713 a 1715, v Olomouci 1718, v Jindř. Hradci 1733, 1853; srov. Jungmann V. 1604. — Příklad na druhém místě uvedený (str. 48) o trojím Zdrávas Maria, jež se měla sv. Mechtilda modliti v hodině smrti, nachází se také u P. de Barry (Heiliges Jahr 1718, str. 259).

22. Příklad o bl. Anně de S. Bartholomaeo zaznamenává stručně v kázání o sv. Trojici P. Henr. Engelgrave (Lucis ev. Cael. Pantheon 1659, II. 354), a odkazuje při tom k de Barry L'année sainte pag. 164, odkud čerpal patrně také Bridel (srov. pozn. 16).

23. Jesuita P. František Folianus (Fogliani, 1543—1609), znám jako sekretář P. Salmerona, jehož spisy dvakráte přepsal. Od něho byl tištěn jen jeden dopis o dílech a rukopisech Salmeronových, ale tři asketické spisy, z nichž

---

[1] Podle Čes. slov. bohověd. IV. 496 po prvé již r. 1873, a potom častěji.

jeden veršovaný v distichách, zachovaly se v rukopisech (srov. Sommervogel, Bibl. de la Comp. de Jésus t. III., 924).

24. Bridel zde odkazuje k P. Henr. Engelgrave, kde se o P. Foliánovi jedná *fusius*, obšírněji. Myslí tím konec jeho kázání o sv. Trojici ve sbírce Lucis evang. Caeleste Pantheon (1659, II. 356—57). Ale u Engelgravea není udána barva těch tří nitek růžence Foliánova, ani se tam neděje zmínka o sv. Barboře a o třech prstech, které světec nosil položené na srdci. Bridel se tu přidržel spíše de Barryho (srov. pozn. 16). O P. Foliánovi ve spojení se sv. Trojicí jednají také: P. Joan. Rho S. J., Variae virtutum historiae (Lugduni 1644, l. III., cap. XII, n. 8) str. 393, a knížka Cultus SS. Trinitatis (1682, str. 26, 67—70).

25. Příklad o sv. Kláře († 1299) z Montefalco v Umbrii je vzat, jak bylo již řečeno v poznámce 16, z de Barryho L'année sainte; nachází se také v jeho Hagiophili Blanditiae sanctae (La sainte faveur auprès de Jésus), ve vydání z r. 1650 str. 530, dále v knížce Cultus SS. Trinitatis (1682, str. 25—26, cituje se: P. Nadasi hebd. 9)[1], u Jak. Hautina (Sacramentum amoris Eucharistia, Lugduni 1650, str. 356, č. 686), který stejně jako P. Petrus Ribade-

[1] Joan. Nadasi, Annus hebdomadarum caelestium (1663) děje se zmínka o sv. Kláře „Falconiae" na str. 38 (hebd. 27).

neira S.J. (Flos Sanctorum, sive Pars altera, vitas et res gestas Sanctorum, quos vocant Extravagantes, continens, Coloniae Agr. 1630, 12. Aug., str. 261) mluví výslovně o žlučníku a třech kaméncích (žlučových) zvíci lískového oříšku.

26. Cornelius je jesuita Cornelius a Lapide († 1637), autor obsáhlého komentáře biblického, k němuž odkazuje při 6. kap. Isaiáše též H. Engelgrave (Lucis evang. Cael. Pantheon 1659, II. 355), ale příslušný citát se tam neuvádí. Srov. Cornelius a Lapide, Commentaria in quatuor prophetas maiores (Antverpiae 1634, str. 100).

27. Zpráva tato týká se tak zvaného trisagia, to jest zpěvu „třikrát Svatý" (vlastně: Svatý Bože, Svatý Silný, Svatý Nesmrtelný, smiluj se nad námi!), který se pěje v mešním obřadě byzantském před čtením epištoly; v latinském obřadě se vyskytuje jen na Velký pátek při adoraci kříže, kde se zpívá též řecky. Jeho vsunutí do liturgie byzantské se datuje asi od polovice 5. století (srov. Pl. de Meester, Genèse, sources et développements du texte grec de la liturgie de S. Jean Chrysostome, Rome 1908, str. 80). O legendárním příběhu s hochem, který za průvodu konaného v Cařihradě patriarchou Proklem (kolem r. 430, nebo 446), za císaře Theodosia II. (408—450), byl vtržen do nebe, kde se od andělů naučil tomuto zpěvu, děje se zmínka již u sv. Jana Damascenského (zemřel

kol r. 750). Událost tuto zaznamenává také obšírně L. Beyerlinck, Magnum theatrum vitae humanae 1666, VI. P. 643 g-h; též H. Engelgrave (Caelum empyreum, Coloniae Agr. 1668, str. 714) v kázání o sv. Trojici. Stručně se o ní zmiňuje Cornelius a Lapide (o. c. 101). V poněkud změněné úpravě připomíná se u P. de Barry, Hagiophili Sanctum Foedus (Monachi 1651, str. 140—141) a j. — Eutyches, kněz a archimandrita jednoho kláštera v okolí Cařihradu, osnovatel t. zv. monofysitismu, v boji proti nestorianismu, který dělil v Kristu příliš od sebe obě přirozenosti, božskou a lidskou, upadl do druhé krajnosti hlásaje, že Kristus, po spojení obou přirozeností, měl přirozenost jen jednu (*μίαν φύσιν*). Monofysitismus byl odsouzen jako blud na 4. všeobecném sněmu církevním v Chalcedoně r. 451. Srov. pozn. 57.

28. Joannes Moschus, mnich palestinský a asketický spisovatel († 619 nebo 620), sepsal řecky spis *Λειμών* (t. j. louka), který v latinském překladě „Pratum spirituale" byl rozšířen i na západě. Událost v Trýlistku uvedená je vzata odtamtud. Srov. vydání v Magna bibliotheca veterum Patrum t. XIII (Parisiis 1654, str. 1108), cap. 119: De daemone, qui in habitu monachali profectus est ad cellam cuiusdam senis in Raythou.

29. Bridel cituje dílo sv. Řehoře, biskupa v Tours a známého dějepisce Franků († 593

nebo 594), podle L. Beyerlincka (Magnum theatrum vitae humanae t. II. D. 87. e), jenž tento příběh podává obšírněji; u Beyerlincka je také odkaz ke kronice benediktina Sigeberta z Gemblours († 1112), ale je tu rok 353, nikoli 458! Srov. též Gregorii Turonensis, Miraculorum liber I, cap. 13 (De miraculo facto apud urbem Vasatensem) v Maxima bibliotheca veterum Patrum t. XI (Lugduni 1677, str. 834—35).

30. Joannes Rho S. J. (1590—1662), Mediolanensis, Variae virtutum historiae (Lugduni 1644, str. 382): De Dominico Anadono, Ord. Praed. Podle Rho uvádí tento příklad J. Nadasi (Annus hebd. cael. 1663, str. 50 a 79. Týž příklad v knížce Cultus SS. Trinitatis 1682, str. 21.

31. Joannes a Santa Cruce je sv. Jan z Kříže (1543—1591). O Mikuláši Serrariovi se zmiňuje, obšírněji než zde, Joan. Rho, Variae virtutum historiae (1644, str. 391).

32. Příklad o dítěti přelévajícím lžičkou moře do jamky v písku zveršoval Bridel v svém „Křesťanském učení“ (nové vydání r. 1939, str. 44 až 46). Beyerlinck (Magnum theatrum vitae humanae 1666) cituje jej dvakrát, u hesla „Deus“ (II. D. 88. h) a „Trinitas“ (VII. T. 215. d) podle Tomáše z Cantimpré (Cantipratanus), z něhož čerpá též H. Engelgrave, Caelum empyreum (1668, str. 710) v kázání o sv. Trojici. Srov. J. Klapper, Erzählungen des Mittelalters 1914, str. 250—251.

33. Caesarius Heisterbachensis, Cisterc., Illustrium miraculorum, et historiarum memorabilium libri XII (Coloniae Agr. 1599, str. 496—97) klade tento příklad o knězi a mnichu Adamovi do kláštera „Lucka in Saxonia".

34. Mučedníci Claudius, Lupertius (Lupercius, Lubertus) a Victoricus (Victorius) byli synové centuriona Marcella, který zemřel rovněž mučednickou smrtí okolo roku 298 v Tingi v Mauretanii v severozáp. Africe (srov. Hip. Delehay, Les origines du culte des martyrs², 1933, str. 390). O sv. Marcellovi se zmiňují ke dni „30. Octobris" P. Ribadeneira, Flos Sanctorum (1630, str. 321), L. Surius, De probatis Sanctorum vitis (1618, str. 399). Marcellus měl 12 synů, kteří všichni se stali mučedníky; zvlášť uctíváni byli první tři, o nichž se právě zde děje zmínka. Bridel převzal svou zprávu o nich z „Lucii *Marinei* Siculi De rebus Hispaniae memorabilibus opus ll. XXII". (v I. svazku Hispaniae illustratae scriptores varii, Francofurtii 1603, str. 335—36), ale nikoli přímo, nýbrž prostřednictvím Beyerlinckovým (Magnum theatrum vitae hum. 1666, t. II. D. 91bc), který ji cituje. V Trýlistku r. 1662 je tečka před „Marinaeus", takže to vypadá, jako by to bylo jméno římského místodržícího, jehož jméno se v kronikách neudává; byla to patrně jen chyba tisku, poněvadž toto „Marinaeus" je dáno do závorky, jako na jiných místech při odkazech k pramenům.

35. Sv. Gertruda (Trutha) Veliká (1256 až 1302 nebo 1311), proslulá svými spisy mystickými (Legatus divinae pietatis), žila v klášteře cisterciaček v Helftě, kde se poznala se sv. Mechtildou s Hackebornu (viz pozn. 21), za jejíž sestru byla nesprávně označována. Bridelem citovaný spis je: Tilmanna Bredenbachia Insinuationum divinae pietatis libri quinque, obsahující zjevení sv. Gertrudy a vyšlý v Praze v jesuitské tiskárně v témž roce 1662, jako Trýlistek. Z něho se zde podávají dva příklady: první (str. 197) o požehnání sv. Trojice, z počátku doslovně o požehnání Boha Otce, pak o požehnání Syna a Ducha sv. zkráceně; druhý příklad (str. 388: Fructus Angelicae salutationis) je překladem z latinského originálu s nepatrnými změnami.

36. Počínajíc tímto příkladem ze života sv. Františky Římské (1384—1440), celá další část, zahrnutá v § 3., je převzata skoro beze změny ze spisu jesuity Jana Nadasi: Annus hebdomadarum caelestium (v Praze 1663, str. 499—503), jak bylo již shora řečeno. Spis Nadasiho vyšel v Praze, nákladem a tiskem university Karlo-Ferdinandovy, v koleji jesuitské léta Páně 1663. Věnování autorovo je datováno již 1. die Anni 1650 v Trnavě, imprimatur provinciála české provincie Jana Pošmurného je z 6. května 1661, takže v r. 1662, kdy Bridel psal svůj Trýlistek, mohla mu už býti přístupna první část spisu,

jenž kromě obsáhlého indexu má 727 stránek. Bridelem použitá partie jest Anni Eucharistici Hebdomada XLVII. SSS. Trinitas, in communione quam calentissimis suspiriis invocanda (str. 499—503). Překlad je podán, až na nepatrné odchylky, doslovně.

37. O tom, jak sv. Teresie (1515—1582) viděla, že Bůh proniká duši jako voda houbu, vypráví její životopis od Františka de Ribera S. J. (Vita B. Matris Teresae de Jesu, Col. Agr. 1620, str. 301, l. IV, cap. 4): Ita mihi se exhibuisse visus est (Deus), ut dum aqua spongiam penetrat, et eandem pervadit: ita enim mihi anima divinitatem hanc mea imbibisse videbatur, et tres divinas personas in se quodammodo complexa, easque in se habere. O diamantu se mluví o něco dále (str. 302) v poněkud jiném smyslu, že „božství je jako diamant větší než celý svět, a v něm viděti velmi jasně vše, co konáme, ale tak že všechno v sobě obsahuje..." Bridel oba citáty převzal z Nadasiho v zkrácené podobě, jak jsou uvedeny na str. 500 (2); obšírněji se podávají v uved. sp. str. 50 podle Riberovy Vita B. Matris Teresae (chybně lib. 3. c. 4. místo lib. 4. c. 4.). Bridel dává před „Svatá Teresia" čís. 2; v Nadasiho Annus Hebd. Cael. je však 2. před „A ačkoliv v velebné svátosti...", což je vhodnější, a proto zde opraveno, poněvadž celé číslování je převzato rovněž z Nadasiho.

38. Petr Faber T. J. (1506—1546), druh sv.

Ignáce; o něm srov. Math. Tanner, Societas Jesu apostolorum imitatrix (1694, str. 31—40), zde se též cituje jeho životopis, který sepsal Nicolaus Orlandini S. J.: Forma sacerdotis apostolici, expressa exemplo Petri Fabri (ed. altera, Dilingae 1647). Uvedené místo je na str. 108 (liber posterior, cap. III.).

39. Výrok perského krále Artaxerxa je vzat z Plutarchova Themistokla (kap. 28): *ὁ Πέρσης . . λέγεται . . . νύκτωρ ὑπὸ χαρᾶς διὰ μέσων τῶν ὕπνων βοῆσαι τρίς „Ἔχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον.“* Za určení tohoto místa, jakož i dalších dvou míst v pozn. 44 a 55, děkuji panu univ. prof. Dru Boh. Rybovi. — Následující citát, v témž odstavci (K němu přijdeme...) je z Jana 14. 23. Nadasi (Annus hebd. cael. 500) uvádí tuto zprávu jmenováním pramene: *Plut. in Themist.* ait...

40. Citát o sv. Řehoři Nyssenském († po r. 394), mladším bratru sv. Basilia Velikého, je vzat ze spisu jesuity Štěpána Bineta (1569 až 1639) „Magnet lásky“: Magnes amoris efficacissime trahens cor humanum ad Jesu Christi dilectionem, et vitae huius felicitatem. Editus Gallico idiomate anno 1631, a R. P. Henrico Lamormaini, S. J. sac., in Latinum translatus (Viennae Austriae 1636). Na str. 391 (cap. XVII, § XV) se čte: Quanta cum suavitate influit in audientium animos divus Gregorius Nyssenus, quando dicit, *Christum Dominum esse*

nauratam sagittam Patris aeterni, qua ipse transfodit corda fidelium.

41. Nadasi (Annus hebd. cael. 500) určuje blíže citát ze sv. Basilia: De Spiritu autem Sancto audi quid D. Basilius in Missa. Je vzat z mešní liturgie sv. Basila Velikého.

42. Svatý Damián je sv. Petrus Damiani († ok. r. 1072), kardinál a učitel církevní. Místo citované je v souborném vydání B. Petri Damiani Opera omnia (Lugduni 1623, t. III.) na str. 554 (v jeho spisku 18. Contra clericos intemperantes, hned na začátku): Plane sicut concipienti Deificae Virgini non virile semen influxit, sed virtus sancti Spiritus obumbravit; ita nunc in altari positum Sacramentum eadem sancti Spiritus virtus est, quae vivificat: et necesse est, ut hoc pudica manus, et impolluta contingat. Bridel překládá znění poněkud zkrácené z Nadasiho Annus hebd. cael. 500.

43. Kardinál de Vitriaco neboli Jacobus Vitry (1180—1240), augustinián a od r. 1227 kardinál-biskup ve Frascati (Tusculanus), sepsal také život Marie „de Oegnies", bekyně z Oigny v Brabantsku, která měla vliv na jeho duchovní rozvoj a zůstala jeho mateřskou přítelkyní až do konce svého života. Bridel zde překládá z Nadasiho (Annus hebd. cael. 500—1). V době barokní bylo s oblibou čerpáno z podivuhodného života bl. Marie z Oigny; srov. na př. Vita Patris Gonzali Sylveriae od Mik. Godigna

(1612, str. 149), J. Nadasi: Annus caelestis (ed. 6. Col. Agr. 1700, str. 380), P. de Barry: Heiliges Jahr (1718, str. 294 a j.).

44. Athenaeus je řecký spisovatel Athenaios z Naukratis v Egyptě, autor spisu Deipnosofistai o 15 knihách. Žil koncem 2. nebo v první pol. 3. století po Kr. Citované místo je v knize X, nikoli v VI, jak Trýlistek chybně udává. Celé místo i s citátem ze sv. Jana Zlat. je vzato z Nadasiho (Annus hebd. caelest. 501). V Trýlistku je v citaci ze sv. Jana Zlat. chyba: *Sentent. l. 26.*, u Nadasiho: Unde è S. Joann. Chrysost. sententia hom. 26 in ep. 1. ad Cor. Srov. Aug. Meineke: Athenaei Deipnosophistae vol. II, str. 270 (Bibl. Script. Graec. et Rom. Teubner). U Athenaea nejde tak o „radní pány“, jako spíše o dozorce při hostinách, kteří měli dbát o to, aby všichni hosté pili mírně (*κατ' ἴσον*); Nadasi (v uv. spise): et inspiciebat ea omnia quae fiebant in conviviis; podle rhetora Filina, kterého tu Athenaeus cituje, byli tři, a podávali hostům svícny a pochodně; někteří je nazývali „očima“. V barokní době byl Athenaeus přístupný v krásném vydání benátském, věnovaném králi Ferdinandu I. (Athenaei Dipnosophistarum siue Coenae sapientum libri XV, Venetiis apud Andream Arriuabenum ad signum Putei 1556; uvedené místo je tu na str. 172. Co následuje jako č. 8. je vzato rovněž z Nadasiho Annus hebd. cael. 501, kde je to označeno jako

citát ze sv. Fulgentia: S. Fulgentius lib. 2. ad Monimum de hoc ita loquitur: Ecclesia ita sacrificat...

45. V souborném vydání spisů sv. Bernarda: J. Mabillon, S. Bern. Opera omnia (Parisiis 1719), je to t. III. col. 934: nam perfecta Trinitatis cognitio, vita aeterna est. Komentář, který se zde připojuje k slovům Bernardovým, je z Nadasiho (Annus hebd. cael. 501), při čemž in Eucharistico hoc apiario se překládá: v této dílni (or.: dilní) medové, v vel. totižto svátosti.

46. O jesuitovi Balthasaru Alvarezovi činí několikrát zmínku Joan. Rho S. J., Variae virtutum historiae (1644), rovněž P. de Barry, Hagiophili Blanditiae sanctae (1650, str. 548, 554).

47. Bl. Angela de Fulgineo (de Foligno, 1248 až 1309). Příklad o ní je podán podle Nadasiho (Annus hebd. cael. 501—2).

48. Viz pozn. 19. V životě tam uvedeném (Vita P. Gonzali Sylveriae 1612) je to na str. 186: Erant, qui brevi oratiuncula decies millies in die augustissimae Trinitatis auxilium invocarent... Nadasi (Annus hebd. cael. 502) cituje jiného biografa Sylveriova: Nic. Condignus lib. 3. vitae Sylveriae cap. 10.

49. Sv. Jan Zlatoústý, jak blíže udává Nadasi (Annus hebd. cael. 502), tom. 3. serm. de S. Trin.

50. Sv. Edmund, arcibiskup Canterburský (Cantuariensis † 1242), jehož život podává Petrus Ribadeneira S. J. ve Flos Sanctorum

(Colon. Agr. 1630, 16. Novembris, str. 336—8); odtud čerpal Nadasi (v uv. sp.), z něhož příklad přejal Bridel. Sen tento uvádějí též H. Engelgrave, Caelum empyreum (Colon. Agr. 1668, str. 717) v kázání o sv. Trojici, a Jac. Hautin, Sacramentum amoris Eucharistia (Insulis 1650, str. 471).

51. Sv. Eligius (Eloy), biskup v Noyon († 659), patron zlatníků; jeho spisy v Migne, Patrologia latina t. 87; Nadasim (v uv. sp.) citované místo z 8. homilie In die coenae Domini (col. 614 až 627) čte se na col. 622 a: ... immolata pro nostra redemptione caro Christi totius Trinitatis laetitia est.

52. Petr, opat benediktinského kláštera v La Celle ok. r. 1150, potom r. 1162 u sv. Remigia v Remeši, konečně r. 1181 biskup chartreský, zemřel r. 1183 (1187?). Jeho spisy v Migne, Patrol. lat. t. 202. Srov. Petri abbatis Cellensis Opera omnia (Parisiis 1671): Liber de panibus, cap. I (tedy nikoli: de poeni., jak stojí v Trýlistku chybně), str. 280: Mensa illa Trinitatis... panes habet absconditos: vinum semper novum, fercula aeterna et beata.

53. J. Mabillon, S. Bernardi Opera omnia (Parisiis 1719) t. III, col. 940.

54. Slova ta jsou ze sekrety mše na sv. Trojici, která zní takto: Sanctifica, quaesumus, Domine, Deus noster, per tui sancti nominis invocationem, huius oblationis *hostiam: et per eam nosmet-*

ipsos tibi perfice munus aeternum. Per Dominum nostrum.

55. Pausaniae Descriptio Graeciae — *Παυσανίου Ἑλλάδος Περιήγησις* (ed. Lud. Dindorfius, Parisiis 1845, str. 483—484, z kn. IX, kap. 39, § 5): v Trýlistku je podle Nadasiho (Annus hebd. caęl. 502) z obšírného popisu Pausaniova podáno několik hlavních rysů. Nadasi (na uv. m.) uvádí svůj doklad slovy: Pausanias in Boeoticis p. 331.

56. Oba citáty z Jana de Angelis jsou převzaty ze slavného díla Kartusiána Antonia de Molina: Instructio sacerdotum ex ss. Patribus et Ecclesiae Doctoribus concinnata, jež po sedmi vydáních španělských přeložil do latiny dominikán Nicolaus Janssenius (Antverpiae 1618, tractatus III, cap. 9, § 2, str. 302—303). Celý § 2 je přejat ze spisu Jana de Angelis (Frater Joannes de los Angeles. Tract. 2 de la lucha espiritual, en la addicion al cap. 13). U Bridela je shodně s Nadasim (Annus hebd. cael. 503) pořad převrácen: napřed se klade zkráceně druhá část (In hac cogitatione sensi animo quoddam illabi responsum...), potom to, co u Jana de Angelis předchází (Cogitanti mihi saepenumero de Missae altissimis mysteriis...). Při tom konec: *za špatnou věc pokládá,* zní latinsky: *quasi nihilum reputatur.*

57. Srov. pozn. 27. Troj nábožné Kyrie značí, ovšem méně vhodně, Trisagion.

III. POZNÁMKY JAZYKOVÉ.

Trýlistek se vydává v novočeském přepise, a do jisté míry též v novočeské úpravě. Tak na př. ohýbací koncovky se co do kvantity vesměs uvádějí na nynější pravopisnou normu; píše se dále: ústa, úst, ústy, útrpnosti m. usta, ust, usty, utrpnosti, zapotřebí, potřebí m. zapotřeby, potřeby; lépeji, hodněji, slušněji m. lépejí, hodnějí, slušnějí a pod.; akkusativ mě m. mně (podle tehdejší i nynější výslovnosti); vyšší, nejvyšší m. vyžší, nejvyžší; zvláště, obzvláštně m. vzláště, obvzláštně; s a z v předponách píší se podle nynějšího usu. Rovněž byla vzata za základ nynější norma tam, kde je v originálu kolísání (na př. upřímně — upřimně, dolů, spolů — dolu, spolu, poněkůd — poněkud, nikdý — nikdy, zůstává — zustávají, obkličuje — obklíčuje, snésti — snesti, důvěřujete — duvěřujeme a pod.). Trýlistek má také délku v těchto případech: a) neproměnítedlně 11, nazývati 16, počátý 22, v strášlivých 38, strášlivá 41, u večér 43, máličký 44, mučedlníctví 46, známení 50; b) v koncovkách -íti, -íl, -íli atd. u sloves 4. třídy: cvíčíti, činíti, stvoříti, sloužíti, spatříti a j.; činíl, činíli, se spojíly a j. Jinde pozorujeme jakési rytmické krácení: mínim, odevzdávam 11, zůstáva 32, opáčime, chválice 47. Zde všude je kvantita uvedena na míru novočeskou.

V Trýlistku se užívá hojně tvarů složených

místo jmenných: tělo Kristové 50, 57, pokojík Kristový 59; zvlášť často u trpných participií v doplňku: všecky věci učiněné jsou 20, byla tázaná 39 a pod. Jako v jiných textech té doby, jsou i zde nepravidelnosti v užívání přechodníků: jsouc (m. jsa) rektorem 37, máteř vezma (m. vezmouc) 37, Anna... zděšena jsouce (m. jsouc) 38, vloživše (m. -vši) Matka Boží 46, jsouc (m. jsouce) postavení 47, člověče, myslíce (m. mysle) 49; někde je úmyslně volen tvar ženského rodu m. mužského, kde tento zní stejně jako 3. os. sg.: spravujíc... zdržujíc 36, ponížujíc 72.

Jiné odchylky od dnešní mluvy spisovné nepotřebují zvláštního výkladu, jako na př. od obouch (m. od obou), dvoum (m. dvěma) a j. Částice *an* je nesklonná a užívá se jí pro všechny rody (an tři krůpěje spadly 42, an tu náhodou sedělo 43, an ...holubice sstupuje 57).

V následujících poznámkách značí zkratka or. originál Trýlistku 1662.

a : or. nimž

b : or. mne

c : or. aby (= 2. os. sg.)

č : or. zpečowal

d : = přijmouti

e : *vedle* se zde užívá ve významu *podle* (lat. secundum)

f : v textu je Nazianzenský, ale o něco dále se vyskytuje též kratší forma Naziánský, které je užito i zde

g : or. abyssste = abyšte
h : or. sprostému, což odpovídá nynějšímu: prostému
ch : or. začastý
i : or. werssyček
j : or. teměř
k : or. Modl se
l : or. mnohém
m : or. trý
n : or. pokaždý
o : or. může
p : or. všechny sr. lidské
r : teď = zde
ř : or. přivedené byli (!)
s : or. wjz (= víz)
š : or. opát
t : or. zapomenůw
u : or. pomnj (= pomní, imper.!)
v : or. nižto
w : or. mrakota, zde upraveno podle ostatních míst na mrákota (v básni „Co Bůh? člověk?“ užívá Bridel toho slova s krátkým kmenovým -a-: mrakota)
y : or. nakloňug, s krátkým -u-, jinde všude v podobných tvarech je -ů-
x : or. chwaljme (= chvalíme)
z : kumplet = kompletář (lat. Completorium)
ž : or. přitomen.

V Praze v září 1943. *J. Vašica*

BX 2170 Trylistek
.T8T8 jarni, 1662